

Medgyesi Márton– Sági Matild–
Szivós Péter:

A HARMADIK KOR: AZ IDŐSEK JÖVEDELMI
HELYZETE ÉS LAKÁSKÖRÜLMÉNYEI

A TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok:

- fontos közpolitikai témákat tűz napirendre
- tényszerű, kiegyensúlyozott elemzéseket bocsát közre
- hidat kíván teremteni az akadémiai szféra, a döntéshozói kör, a kormányzati szektor és a versenyszféra között
- érdekes és hiánypótló szeretne lenni

A sorozat a TÁRKI kutatásaira támaszkodik, számai havi rendszerességgel jelennek meg.

A sorozatot szerkeszti: Tóth István György

A TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok az Institute für die Wissenschaften vom Menschen (IWM) SOCO program támogatásával készül, mely programot az Osztrák Szövetségi Kormány Alapja a Közép- és Kelet-Európai Együttműködésért, valamint a Ford Alapítvány finanszírozza.

TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok 13.

Budapest, 1999

ISSN 1418-0839

ISBN 963 7869 19 0

Felelős kiadó: Kolosi Tamás elnök-igazgató

Olvasószerkesztő: Nagy Ildikó

Tördelő: Pallagi Ilona

© TÁRKI, 1999

Medgyesi Márton– Sági Matild–
Szivós Péter:

A HARMADIK KOR: AZ IDŐSEK JÖVEDELMI
HELYZETE ÉS LAKÁSKÖRÜLMÉNYEI

Budapest, 1999. július

Medgyesi Márton a TÁRKI kutatója, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszékének Ph.D.-hallgatója. Kutatási területe a jövedelmi egyenlőtlenségek és gazdasági attitűdök vizsgálata.

Sági Matild a TÁRKI vezető kutatója, az ELTE Szociológiai Intézetének óraadó tanára. Kutatási területe a társadalmi rétegződés, jövedelmi egyenlőtlenségek és az iskolai reprodukció témaköre.

Szivós Péter a TÁRKI programvezető kutatója, kutatási területe a jövedelemeloszlás, a jövedelmi egyenlőtlenségek, valamint a szegénység empirikus vizsgálata.

A szerzők a tanulmánnyal kapcsolatos bármilyen megjegyzést, kiegészítést, kritikát szívesen fogadják: medgyesi@tarki.hu, sagi@tarki.hu, szivos@tarki.hu

E füzet háttér tanulmányai a Szociális és Családügyi Minisztérium megrendelésére „Az időskorú népesség demográfiai, jövedelmi és fogyasztási jellemzői” című kutatás keretében készültek.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. Az életkori szerkezetben és a munkaerőpiacon bekövetkezett változások Magyarországon	6
2. Jövedelmi helyzet és egyenlőtlenségek az aktív korú és az időskorú népességben	9
2.1. A jövedelmi helyzet változása.....	9
2.2. Jövedelemszerkezet és jövedelmi egyenlőtlenségek.....	12
2.3. Dekompozíciós vizsgálatok	15
2.4. Szegénység	17
2.5. A időskorúak helye a jövedelemeloszlásban.....	20
3. A nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok lakáskörülményei	20
3.1. Lakásnagyság	20
3.2. A lakások komfortossága	23
4. Összefoglalás	26
Bibliográfia.....	29
Melléklet	31
Abstract	60

Bevezetés

A rendszerváltást követően a strukturális változásokat elemző társadalomtudósok figyelme elsősorban a politikai-gazdasági átalakulás közvetlen következményeire, a munkanélküliségre, a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedésére, illetve a társadalmi mobilitási folyamatokra – ezen belül is az új elit kialakulására – koncentrálódott. A nyugdíjas korúakról, mint speciális társadalmi csoportról leginkább a jövedelmi egyenlőtlenségekkel és a szegénységgel kapcsolatban esett szó (Andorka és Spéder, 1996; Kolosi, Bedekovics és Szívós, 1998; Kolosi és Sági, 1996, 1998; Spéder, 1999), illetve a nyugdíjrendszer átalakulása során kerültek a figyelem középpontjába (Gál, 1998). A kutatók viszonylag kisebb figyelmet fordítottak ez időközben azokra a jelenségekre, amelyek nem tekinthetők a rendszerváltás közvetlen társadalmi következményének. Az időskorúak lakáshelyzetében bekövetkezett változásokat például elsősorban az egészségi állapotokkal kapcsolatosan elemezték (Czibulka és Lakatos, 1994; Spéder, 1999), a nyugdíjas korúak munkaerőpiaci helyzetében bekövetkezett változások pedig eddig elkerülték a társadalomkutatók figyelmét.

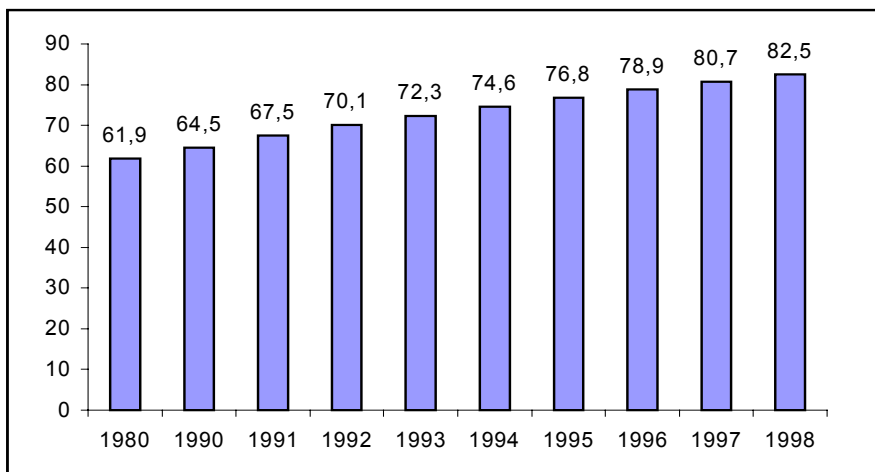
A jelen tanulmány célja, hogy minél teljesebben bemutassa a Magyar Háztartás Pannel és a TÁRKI Háztartás Monitor kutatásra építve az időskorú népesség demográfiai, jövedelmi és lakás jellemzőiről adódó képet. A vizsgálat során azokat tekintettük időskorúnak, akik hatvan évesek vagy idősebbek, de alkalmazzuk a nyugdíjas korú (55 év feletti) kifejezést, valamint külön vizsgáljuk a nyugdíjas népességet is. Az időskorú népesség jellemzőit vagy a teljes népességhez, vagy az aktív korú, vagyis a 18 és 60 év közötti népességhez hasonlítjuk a tanulmányban.

A tanulmány felépítése a következő szerkezetet követi. Az első fejezetben az időskorú népesség vizsgálatának társadalmi-gazdasági hátterét vázoljuk fel, mégpedig a demográfiai jellemzőkre és a munkaerőpiacra irányítva figyelmünket. A második fejezet az időskorúak jövedelmeit hasonlítja a teljes népesség, illetve a nem idős korú népesség jövedelmeihez. Ebben a fejezetben vizsgáljuk a jövedelmek szerkezetét, a jövedelmi egyenlőtlenségeket és a szegénységet is. A jövedelmi egyenlőtlenségeket több oldalról is igyekszünk körüljárni, így vizsgáljuk a decilisek szerinti átlagjövedelmeket, a jövedelmek decilisek szerinti kumulatív megoszlását jövedelmi típusok szerint, valamint az aggregált jövedelem-egyenlőtlenségi mutatókat. Kísérletet tettünk az aggregált mutatók részsokaságok szerinti felbontásával is pontosabb képet adni az egyenlőtlenségekről. Az időskorú népesség jövedelmeiben játszott döntő szerep miatt külön vizsgáljuk az állami transzferek különböző típusait az összes jövedelmen belüli részarány és a kumulatív megoszlás tekintetében is. Végül a jövedelemeloszlás „alján” levő szegényeket vizsgáljuk a szegénység különböző definíciói szerint. A tanulmány harmadik, befejező részében pedig az időskorúak lakásjellemzőinek mennyiségi és minőségi jellemzőit tekintjük át.

1. Az életkori szerkezetben és a munkaerőpiacon bekövetkezett változások Magyarországon

A magyar társadalomban bekövetkezett demográfiai változások közül talán a leginkább közismert tény az, hogy a nyugdíjas korúak aránya évtizedek óta növekszik. 1980-ban a teljes népesség 17%-a, 1990-ben 18,9%-a, 1998-ban pedig 19,4%-a betöltötte a hatvanadik életévét (1. táblázat¹). Ezzel egyidőben csökkent a születések száma, így a társadalom öregedési rátájának alakulása riasztó méreteket öltött. 1980-ban 2,3 millió 15 évnél fiatalabb gyermek élt hazánkban, míg 1998-ra a munkavállalási kornál fiatalabb magyarok száma közel 600 ezerrel csökkent. Ezzel egyidőben a munkavállalási korúak száma közel azonos maradt, a nyugdíjas korúak száma pedig emelkedett. Az 1. ábra és a 2. táblázat a népesség korösszetételében lejátszódó kedvezőtlen változásokat mutatja: az idős és fiatal korosztály egymáshoz viszonyított aránya közel harminc év alatt mintegy húsz százalékpontot romlott.

1. ábra
Az öregedési ráta alakulása Magyarországon 1980 és 1998 között –
a 64 évnél idősebbek százalékos aránya a 15 év alattiakhoz képest (%)

Forrás: KSH 1998

Ezen általános demográfiai változásokon túlmenően – nem kis mértékben a gazdasági átalakulás következményeként – jelentős mértékben megváltozott a magyar társadalom foglalkozás-szerkezeti megoszlása. A gazdaságilag aktív népesség száma (és aránya) már 1980 és 1990 között is csökkent valamelyest (5,4 milliőről 5,2 millióra), a rendszerváltást követő nyolcadik évben pedig egy millióval kevesebb gazdaságilag aktív személyt regisztráltak, mint 1990-ben. Mivel a gyerekek száma is folyamatosan csökkent ezen időszak alatt, a gazdaságilag aktív népesség csökkenése elsősorban az öregségi nyugdíjasok, és az aktív korú inaktívok számának robbanásszerű növekedéséből adódik. Magyarországon 200 ezer munkavállalási korú

¹ A táblázatokat lásd a Mellékletben a tanulmány végén.

nyugdíjas élt 1990-ben, míg hat év múlva számuk megduplázódott. Ezzel egyidőben jelentősen csökkent a munkavállalási koron túl foglalkoztatott nyugdíjasok száma is (2. táblázat). *A rendszerváltást követően tehát aktív korú személyek tömegei választották a biztos munkanélküliség, illetve a bizonytalan munkaerőpiaci pozíció helyett a nyugdíjas létformát.*

A nyugdíjasok munkaerőpiaci pozíciójában és lakáskörülményeiben bekövetkezett változások részletesebb elemzéséhez a Magyar Háztartás Panel Vizsgálat (MHP) 1992-es, első hullámának, illetve a TÁRKI-Monitor Vizsgálat (Monitor) 1998-as adatbázisának adatait használtuk fel. E két vizsgálat során ugyanazon módszerrel, közel azonos kérdésekkel gyűjtöttünk információt a háztartások és a családtagok jövedelmi helyzetéről, lakáskörülményeiről és munkaerőpiaci státusáról. Az említett vizsgálatok tehát kiválóan alkalmasak arra, hogy adataik felhasználásával a nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok helyzetében bekövetkezett változásokat elemezzük.

Adataink szerint a „nyugdíjas korú” és „nyugdíjas” kategóriák ugyan szorosan korrelálnak egymással², de nem állíthatjuk, hogy kölcsönösen egyértelmű kapcsolat van az idős kor és a munkaerőpiaci státus között. Már 1992-ben is meglehetősen nagy arányban találtunk mintánkban fiatal, tehát munkaképes korú nyugdíjasokat. Ekkor az 55 év alatti felnőtt férfiak 5%-a, az 55-59 éves férfiaknak pedig közel fele (47%) volt nyugdíjas. A nők körében még magasabb arányban észleltük a korai nyugdíjazás tényét. Az éppen a vizsgált időszakban átalakulóban levő nyugdíjrendszer még jól magyarázza azt aényt, hogy az 55-59 éves nők kétharmada nyugdíjas volt 1992-ben, viszont az 55 év alatti nők 7,5%-os nyugdíjazási rátáját már nem magyarázhatjuk a nyugdíjkorhatár alacsonyabb voltával (3a. táblázat). 1998-ra már mind a férfiak, mind pedig a nők nyugdíjkorhatárát felemelték. Ennek ellenére az 1998-as mintába bekerült felnőttek körében *minden korosztályban* jelentősen nagyobb arányban voltak nyugdíjasok, mint 1992-ben. Ebben az évben az 55 év alatti férfiak közül minden tizedik nyugdíjas volt, tehát hat év alatt duplájára nőtt körükben a nyugdíjasok aránya. A nőknél hasonló tendenciát tapasztaltunk. Az 55 évnél fiatalabb nők körében 5,5%-kal (7,5%-ról 13%-ra) nőtt a nyugdíjasok aránya, s a felemelt nyugdíjkorhatár ellenére tovább nőtt azok száma is, akik 55-59 éves korukban nyugdíjasok voltak. 1998-ban tíz 55-59 éves nő közül kilenc nyugdíjas volt (3b. táblázat).

1992-ben még meglehetősen gyakori volt az is, hogy a dolgozók a nyugdíjkorhatár elérését követően nem mentek, nyugdíjba, hanem még néhány évig munkahelyükön maradtak. A rendszerváltást közvetlenül követő időszakban a hatvan éven felüli férfiak 4,5%-a, az 55 év feletti nőknek pedig 10%-a volt aktív kereső. Nyolc évvel a rendszerváltás után már lényegesen kevesebb idős személy döntött úgy, hogy a nyugdíjas kort elérve tovább dolgozik. 1998-ban a 60 éven felüli férfiak csupán 1,5%-a, az 55 év feletti nőknek pedig 6%-a volt gazdaságilag aktív.

A korai nyugdíjazás növekvő arányát egyértelműen a rendszerváltás hatásának kell tekintenünk. Az idősebbek, ha elveszítik az állásukat, nehezebben találnak újat, mint a fiatalok. Mindazok, akiknek módjában áll választani, a munkanélküliség, a bizonytalanság helyett inkább választják a korai nyugdíjba vonulást. Ezt a tendenciát a nyugdíjkorhatár növelése sem tudta megakadályozni. Ezzel egyidőben jelentős

² Vizsgálatunkban a nyugdíjas korúak két kategóriáját különböztettük meg: 55-59 évesek és ennél idősebbek. Nyugdíjasnak tekintettünk életkortól függetlenül mindenkit, aki munkaerőpiaci státusa szerint nyugdíjas. Sajnos, adataink nem teszik lehetővé, hogy a rokkantnyugdíjasokat a nyugdíjasoktól megkülönböztessük. Így csak feltételezhetjük, hogy az 55-59 éves nyugdíjasok többsége öregségi nyugdíjas, míg az ennél fiatalabbak rokkantnyugdíjasok.

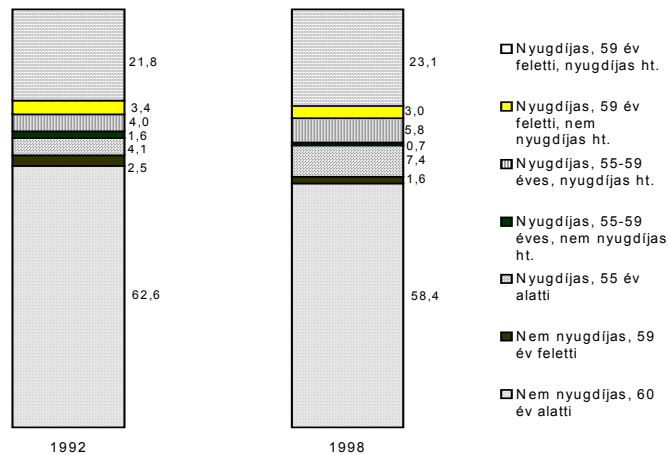
mértékben csökkent a „továbbszolgálók” aránya a nyugdíjas korúak körében. 1998-ban tehát az idős kor erőteljesebben valószínűsíti a nyugdíjas létet, mint tíz évvel korábban, ugyanakkor az a tény, hogy valaki nyugdíjas, kisebb mértékben valószínűsíti azt, hogy az egyén elérte a nyugdíjkorhatárt, tehát időskorú.

Mindezek alapján akkor, amikor a nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok helyzetét elemezzük, nem hagyhatkozhatunk csupán egyetlen mutatóra – az életkorra, vagy pedig a nyugdíjas státusra. A továbbiakban tehát elemzéseinket párhuzamosan végezzük e két eltérő társadalmi csoportot illetően. Mind életkor, mind pedig munkaerőpiaci státus szerint elemezzük az egyének helyzetét figyelmünket a nyugdíjas korúakra, illetve a nyugdíjasokra koncentrálva.

További elemzésekkor figyelembe kell vennünk a vizsgált személy háztartásának szerkezetét is. Nyilvánvalóan más tényezők befolyásolják egy olyan nyugdíjas személy lakáshelyzetét, aki egyedül vagy szintén nyugdíjas társával él együtt, mint azét az idős személyét, aki olyan háztartásban él, ahol van aktív kereső is – vagy legalábbis aktív korú személy él a háztartásban. Sajnos, az egyes cellákba eső viszonylag alacsony elemszám miatt nem állt módunkban részletesen elemezni a különböző háztartástípusokban élő, eltérő életkorú nyugdíjas személyek helyzetét. A továbbiakban tehát – külön változó alkalmazásával – a nyugdíjasok hét főbb csoportját különböztettük meg egymástól. Külön csoportként kezeltük (1) az 59 év feletti nyugdíjasokat, akik nyugdíjas háztartásban élnek (tehát a háztartásfő is nyugdíjas); (2) azokat az 59 év feletti nyugdíjasokat, ahol a háztartásban él nem nyugdíjas személy is; (3) az 55-59 éves nyugdíjasokat a szerint, hogy „tiszta nyugdíjas” háztartásban élnek-e (4) vagy sem; (5) az 55 év alatti „korai nyugdíjasokat”; (6) az idős (59 év feletti) aktív keresőket és (7) referencia-csoportként azokat a személyeket, akik nem is nyugdíjasok, és nem is töltötték be a 60. életévüket (2. ábra).

2. ábra

A felnőtt népesség megoszlása életkor és nyugdíjas státus szerint, 1992-1998 (%)

A felnőtt populáció életkori szerkezetét tekintve az 1992-es és 1998-as adataink nem mutatnak lényeges változást (3a. és 3b. táblázatok). Mindkét évben a vizsgálatba bekerült személyek közel kétharmada (63,6% illetve 64,1%) 55 év alatti volt, 9%-uk az 55-59 éves korosztályhoz tartozott, 27%-uk pedig 60 éves vagy idősebb volt. Sőt, a férfiak életkori megoszlásának alakulása az általános előregedéssel ellentétes tendenciát mutat: 1998-ban a férfiak körében valamivel több 55 év alatti személyt találunk, mint 1992-ben, az idős férfiak aránya pedig valamelyest csökkent a vizsgált periódusban (25,5%-ról 22,9%-ra). Ennek oka elsősorban a férfiak korai halálozása. *A felnőtt népesség életkor szerinti megoszlásának változása tehát önmagában nem utal a népesség előregedésére.* (Itt szeretnénk visszautalni arra, hogy a KSH megfelelő adatközlései is ezt a tendenciát mutatják (2. táblázat). Az öregedési ráta növekedése a Statisztikai Hivatal adatai alapján is elsősorban abból adódik, hogy a gyerekek (munkavállalási kornál fiatalabbak) száma riasztó mértékben csökkent 1992 és 1998 között.

Miközben a nyugdíjas korúak aránya nem nőtt számottevően – s a vizsgált időszakban a nyugdíjkorhatár is kitolódott – a nyugdíjasok aránya számottevően növekedett 1992-és 1998 között. Míg 1992-ben a felnőtt népesség 35%-volt nyugdíjas, addig 1998-ban tíz felnőtt közül négy a nyugdíjasok csoportjába tartozott (4. táblázat). A nyugdíjasokon belül, nem változott számottevően a nyugdíj mellett munkát vállalók aránya. Mindkét vizsgált időszakban a férfiak 1,5%-a, a nőknek pedig 2% körüli aránya vállalt munkát a nyugdíjazása után.

A háztartásszerkezetet is figyelembe vevő változó elemzésekor fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy 1992 és 1998 között jelentős mértékben megnőtt a nyugdíjas háztartások – s ezen belül is, a nyugdíjas nőkből álló, aktív kereső nélküli háztartások aránya. 1992-ben minden negyedik felnőtt (25,8%) olyan idős (55 év feletti) nyugdíjas személy volt, aki nyugdíjas háztartásban élt, míg 1998-ra a megfelelő arány 29%-ra nőtt. (Az 59 év feletti és az 55-59 év közötti nyugdíjas háztartásban élők kategóriájának összegéről van szó, lásd 4. táblázat.) Ezzel együtt valamelyest csökkent azon idős nyugdíjas személyek aránya, akik nem nyugdíjas háztartásban éltek, s lényeges mértékben (62,6%-ról 58,4%-ra) csökkent az aktív korú, nem nyugdíjas személyek aránya (4. táblázat).

2. Jövedelmi helyzet és egyenlőtlenségek az aktív korú és az időskorú népességben

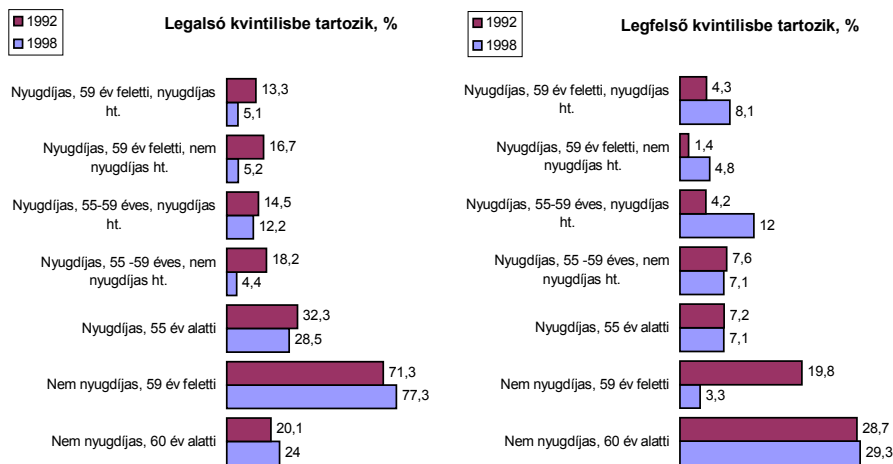
2.1. A jövedelmi helyzet változása

A jövedelmi egyenlőtlenségek és a szegénység rendszerváltás utáni alakulásával foglalkozó kutatások (Andorka és Spéder, 1996; Kolosi és Sági, 1996; Kolosi, Bedekovics és Szivós, 1998; Medgyesi, Szivós és Tóth, 1998) már korábban rámutattak arra, hogy – a hetvenes-nyolcvanas években tapasztaltakkal ellentétben – a kilencvenes évek elején már nem jelent az idős, nyugdíjas lét egyben szegénységet is. Ellenkezőleg: 1992-ben a nyugdíjas korúak közül az átlagnál valamivel kevesebben (18,9%) kerültek a személyes jövedelem alapján számolt legalsó jövedelmi kvintilisbe, hat év múlva pedig a nyugdíjas korúak mindössze 9,6%-a tartozott ebbe a csoportba (lásd 3. ábra és 5. táblázat). Hangsúlyozni szeretnénk, hogy ezzel nem azt állítjuk, hogy az 59 éven felüliek jövedelmi helyzete lényegesen javult volna a rendszerváltást követően. A gazdasági átalakulás következményeképpen a kilenc-

venes évek elején a magyar társadalom jelentős részének csökkent az életszínvona. Így történt ez a nyugdíjasok körében is (Kolosi, Bedekovics és Szivós, 1998). Adataink csupán arról tanúskodnak, hogy az öregek jövedelmi helyzete kevésbé romlott, mint a társadalom többségéé, tehát *relatív* jövedelmi helyzetük javult a vizsgált időszakban³.

3. ábra

A személyes jövedelem alapján számított legalsó és legfelső jövedelmi kvintilisbe tartozók aránya életkor és nyugdíjas státus szerint, 1992-1998

Adataink szerint ugyanakkor a nyugdíjas korúaknak az átlagnál lényegesen kisebb esélyük van arra, hogy a legmagasabb jövedelmi kvintilisbe tartozzanak. 1992-ben a hatvan éven felüliek csupán 5%-a tartozott a felnőtt népesség azon 20%-ához, akik a legmagasabb személyes jövedelemmel rendelkeztek, s 1998-ban sem lett lényegesen magasabb ez az arány (7,4%, lásd 5. táblázat). *A nyugdíjas korúak többsége tehát mind 1992-ben, mind pedig 1998-ban a „tisztes alsó középosztályhoz” tartozott. Nem nőtt az esélyük a meggazdagodásra, de a vizsgált időszakban jelentősen védettebbekké váltak az elszegényedéssel szemben.*

A felnőtt népességet az egyének foglalkozás-szerkezeti helyzete szerint vizsgálva, a nem dolgozó nyugdíjasok esetében hasonló tendenciát tapasztalunk. A fiatalabb és idősebb nyugdíjasok együttes figyelembe vételekor is adataink azt a tényt tükrözik, hogy a nyugdíjas lét önmagában nem valószínűsíti a szegénységet, ellenkezőleg, csökkenti a szegénnyé válás valószínűségét. Azok tehát, akik a bizonytalan munkaerőpiaci helyzetre úgy reagáltak, hogy idő előtt, fiatalon nyugdíjba mentek, valószínűleg jól döntöttek, mert ezzel sikerült kivédeniük szegénnyé válásukat, de legalábbis csökkentették ennek valószínűségét. A munkanélküliek közül ugyanis 1992-ben kétszer annyian, 1998-ban pedig ötször (!) annyian tartoztak a legszegé-

³ Meg kívánjuk jegyezni, hogy a nyugdíjas korúak javuló relatív jövedelmi helyzete nem magyar sajátosság. Nemzetközi összehasonlító vizsgálatok (OECD, 1998) hasonló eredményre jutottak több fejlett országot elemezve.

nyebbek közé, mint amennyien a nyugdíjasok közül a megfelelő vizsgált időszakban szegénynek számítottak (5. táblázat).

Itt kívánjuk felhívni a nyugdíjasok egy speciális csoportja, a nyugdíj mellett dolgozó személyek jövedelmi helyzetére a figyelmet. Úgy tűnik, hogy személyes jövedelmüket tekintve ezek a személyek alkotják a magyar társadalom leginkább homogén, jómódú rétegét. 1992-ben a nyugdíj mellett dolgozók csupán 5%-a tartozott a legalacsonyabb jövedelmi kvintilisbe, s egyharmaduk a leginkább jómódúak csoportját gyarapította. 1998-ra ez a speciális helyzet még markánsabban mutatkozott meg. Ekkor a nyugdíj mellett dolgozók csupán 1,6%-a tartozott a legszegényebbek közé, s kétharmaduk a felső jövedelmi kvintilisbe. Ez utóbbi időszakban tehát a nyugdíj mellett dolgozók személyes jövedelmi pozíciója a vállalkozókénál is kedvezőbb képet mutat (5. táblázat). Ismételten szeretnénk utalni arra, hogy a nyugdíj mellett dolgozók a magyar társadalmi rétegződésben speciális helyet foglalnak el: többségük vagy vállalkozó, vagy pedig az értelmiségi réteg egy, az érdekeit kivételesen jól érvényesítő alcsoportjába tartozik.

Természetesen a nyugdíjasok személyi jövedelmét nem befolyásolja az, hogy milyen (csak nyugdíjas tagokat tartalmazó, vagy aktív korú családtaggal is rendelkező) háztartásban él. Ezért a nyugdíjasok életkor és háztartástípus szerinti bontásban elemzett jövedelmi helyzetét alapvetően a vizsgált személy életkora (és ami ezzel együtt jár: nyugdíjának típusa) befolyásolja. Az 54 év feletti nyugdíjasok jövedelem szerkezete alapvetően megegyezik a nem dolgozó nyugdíjasok korábban elemzett jövedelmi megoszlásával. Ugyanakkor az 55 év alatti nyugdíjasok anyagi viszonyai ettől lényegesen eltérnek. A fiatal nyugdíjasok harmada tartozott 1992-ben a legszegényebbek közé, s ez a helyzet – ellentétben a többi nyugdíjas relatíve javuló jövedelmi pozíciójával – nem változott lényegesen 1998-ra sem (5. táblázat).

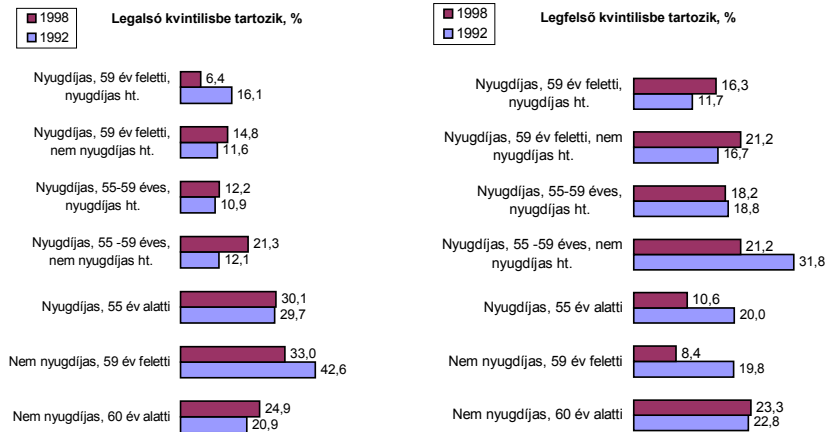
Speciális helyzetben vannak az 59 évnél idősebb, kereső, nem nyugdíjas emberek. Elsőprő többségük (71, illetve 77 százalékuk a két vizsgált időpontban) a legszegényebbek közé tartozik. 1992-ben még az átlagnak megfelelő arányban tartoztak közülük a felső jövedelmi kvintilisbe, 1998-ban viszont már csupán 3,3%-uk dicsekedhetett ezzel. Az idős korban is dolgozó, nem nyugdíjas személyek tehát a társadalom egyik legelesettebb rétegéből kerülnek ki. Többségük nem hivatástudatból, a munka szeretete miatt dolgozik a nyugdíjkorhatáron túl is, hanem azért, mert erre rákényszerül.

A háztartások egy főre jutó jövedelme szerinti jövedelmi kvintilisbe sorolás nem módosítja lényegesen a nyugdíjasok jövedelmi helyzetéről alkotott korábbi képünket (4. ábra). Az egy főre jutó jövedelem szerint az 59 év feletti, a nem dolgozó nyugdíjasok, valamint az 55 év feletti, nyugdíjas háztartásban élő nyugdíjasok közül valamivel többen kerülnek be az így számított legfelső jövedelmi kvintilisbe, mint a személyi jövedelem alapján, de a leginkább jómódú csoportokhoz tartozók aránya e csoportokon belül még ekkor sem éri el az átlagot.

Valamelyest módosul a kép az 55-59 év közötti, aktív korú háztartástaggal is rendelkező családban élő nyugdíjasok jövedelmi helyzete akkor, ha számításunk alapját nem a személyi jövedelmük, hanem a háztartás egy főre jutó jövedelme képezi. 1992-ben az egy főre jutó jövedelem szerinti helyzetük közel azonos volt a többi, 54 év feletti nyugdíjasával, 1998-ra viszont ez jelentősen megváltozott. Az 54 év feletti, nem nyugdíjas háztartásban élő nyugdíjasok közül mind a legalsó, mind pedig a legfelső jövedelmi kvintilisbe tartozók aránya megközelíti 1998-ban az átlagnak megfelelő értéket.

4. ábra

A háztartás egy főre jutó jövedelme alapján számított legalsó és legfelső jövedelmi kvintilisbe tartozók aránya életkor és nyugdíjas státus szerint, 1992-1998

A többgenerációs családban élő nyugdíjasok esetében tehát egyesek jövedelmi helyzetét a többi családtag jövedelme „feléle korrigálja”, mások esetében viszont a családban élő többi (eltartott) személy jövedelme „lehúzza” a nyugdíjas egy főre jutó jövedelemből számított relatíve kedvező jövedelmi pozícióját, a személyes jövedelem alapján korábban számított helyzethez képest (6. táblázat).

Ugyanakkor az 55 év alatti nyugdíjasok, és az 59 év feletti nyugdíjasok esetében a család egyértelműen kedvezően befolyásolja az egyén jövedelmi helyzetét az egyéni jövedelem alapján számíthatóhoz képest. Az 55 év alatti nyugdíjasok jövedelmi pozíciója az egy főre jutó jövedelem alapján számított relatív helyzetük szerint megfelel az átlagnak. A 60 év feletti nem nyugdíjasok körében ugyan e számítás szerint is lényegesen többen számítanak szegénynek, viszont fele annyian, mintha az egyéni jövedelmük alapján számolnánk.

2.2. Jövedelemszerkezet és jövedelmi egyenlőtlenségek

Elemzésünk ezen részében az 1998-as jövedelmek egyenlőtlenségeire és az egyenlőtlenség szociális következményeire koncentrálnak. A különböző méretű háztartások jövedelmeinek összehasonlítására fogyasztási súlyokat fogunk alkalmazni. A háztartások rendelkeznek ugyanis olyan fix költségekkel, amelyek akkor sem növekednek, ha több háztartástag veszi őket igénybe (pl. lakásrezsi). Emiatt, ha egy adott háztartás egy újabb háztartástaggal gyarapodik nincs szükség a háztartási jövedelem arányos növekedésére, ahhoz, hogy az új háztartástag ugyanannyit fogyaszthasson, mint a többi, ehhez kisebb jövedelemnövekmény is elég. A háztartási jövedelmeket tehát minden egyénhez hozzárendeltük, de nem úgy, hogy vettük volna az egy főre jutó jövedelemösszeget, hanem a második, harmadik stb. háztartástagot egynél kisebb súllyal vettük figyelembe. Ez az úgynevezett ekvivalens jövedelem, ahol a súlyok számításánál használt rugalmassági együttható $e=0,73^4$.

⁴ Formálisan az ekvivalens, háztartástagra vetített háztartási jövedelem számításának módja: $Y=I/S^e$, ahol Y a háztartási jövedelem, S a háztartás létszáma, e pedig a rugalmassági együttható.

A 7. táblázat az alapvető jövedelemeloszlási mutatókat tartalmazza a teljes minta, a felnőtt korúak (18-59 év) és a időskorúak (59 év felett) esetében. A táblázat a háztartási ekvivalens jövedelmek alapján képzett jövedelmi tizedek legnagyobb és átlagos jövedelmét is tartalmazza. A háztartási jövedelmek átlagos értékei alapján úgy látszik, hogy a időskorúak átlagosan kevesebbel kénytelenek gazdálkodni, mint az aktív korúak, és átlagjövedelmük valamivel a teljes népesség átlaga alatt van. Ugyanakkor minden jel arra mutat, hogy a időskorúak jövedelmeinek szóródása kisebb, mint a nem idős korúaké, körükben kisebb a jövedelmi egyenlőtlenség, mint a nem idős korúak és a teljes népesség esetében. Ezt mutatja, hogy az alsó 10% magasabb átlagjövedelemmel rendelkezik a időskorúak esetében, a felső tized átlagjövedelme azonban a felnőtt korúak körében, mint a teljes népességéhez viszonyítva. A decilis-arány mutató, amely a jövedelmek alsó és felső tizedének figyelmen kívül hagyásával mutatja a legkisebb érték arányát másfélszer akkora a nem idős korúak esetében, mint az 59 éven felüliek csoportjában. A 18 és 59 év közöttiek esetében 3,6-szor nagyobb a kilencedik decilis maximális értéke az első decilisénél, az idősek esetében azonban csak 2,4 ez a szorzó. Ugyanerre az összefüggésre hívják fel a figyelmet az egyenlőtlenségi mutatók is. A Gini-koefficiens, az átlagos logaritmikus eltérés⁵ (ezentúl: MLD: Mean Log Deviation), a variancián alapuló négyzetes variációs mutató⁶ (ezentúl SCV: Squared Coefficient of Variation) és az Atkinson-index⁷ is a felnőtt korú népesség esetében nagyobb értéket vesz fel, mint az időskorú népesség esetében. Látható az is, hogy a teljes népességre vonatkozó egyenlőtlenségi index értéke a két részsokaságra jellemző érték között alakul.

A 8. táblázat azt mutatja, hogy az egyes jövedelmi tizedek kumulatív a jövedelmek különböző fajtáiból hány százalékkal részesülnek. Tehát pl. a táblázat első részében, a transzferjövedelmek oszlopban szereplő negyedik szám azt jelenti, hogy a teljes népesség háztartási jövedelem szerinti alsó 40%-a az összes transzferjövedelem 36,6%-át kapja. A táblázat alapján képet kaphatunk az egyes jövedelem-típusok, illetve az összes jövedelem eloszlásának egyenlőtlenségéről. Teljes egyenlőség esetén ugyanis az volna a helyzet, hogy minden tized az adott jövedelem-fajtából 10%-kal részesedik. Ezzel szemben azt látjuk, hogy a teljes mintában az összes jövedelemből az alsó decilis 3,7%-kal részesedik, míg a legfelsőbb decilis az összes jövedelem több mint egyötödét kapja. Ennél valamivel kisebb egyenlőtlenségről árulkodik az idősekre vonatkozó része a táblázatnak, ahol az alsó tized 5,3%-kal, a felső pedig 18,2%-kal részesül az összes jövedelemből.

A vizsgálatban a következő jövedelem-típusokat különböztettük meg: munkavállalói jövedelmek (főállásból származó rendszeres és ritka jövedelmek), ezen belül megkülönböztetjük a háztartásfő, a háztartásfő házastársa/élettársa, illetve egyéb háztartástagok munkavállalói jövedelmét; tőkejövedelmek (ingatlan és állóeszköz bérbeadásából származó jövedelmek; egyéb osztatlan háztartási jövedelmek), vállalkozói jövedelmek (vállalkozói osztalék, nyereség, részesedés; mezőgazdasági kistermelésből származó jövedelem; rendszeres és alkalmi különmunkából származó jövedelmek; privát transzferek) és állami transzferek (társadalombiztosítási és szociális jövedelmek).

⁵ $MLD = (1/n) \sum_i \ln(\mu/y_i)$, ahol n a sokaság létszáma, és $i=1, \dots, n$, továbbá y_i az i -edik egyén jövedelme, és μ a jövedelmek átlaga.

⁶ $SCV = \text{var}(y_i) / \mu^2$, ahol a var a szórásnégyzetet jelöli, a többi jelölés az előző lánbjegyzettel azonos.

⁷ $Atkinson = 1 - \left\{ (1/n) \sum_i y_i / \mu \right\}^{1-a} / (1-a)$.

A keresetek eloszlása az összes jövedelem eloszlásánál is nagyobb egyenlőtlenséget mutat (1-3. oszlop), hiszen csak 1-2%-kal részesedik a legalsó tized, míg a legfelső tíz százalék az összes kereset mintegy negyedét kapja. A legnagyobb az egyenlőtlenség a tőkejövedelmek és a vállalkozási jövedelmek esetében, amelyeknél a legfelső tized majdnem az összes ilyen típusú jövedelem felét teheti zsebre. A transzfer jövedelmek eloszlása a leginkább egyenlő a jövedelem-típusok között. A legfelső tized mintegy 8%-kal részesedik ezekből, a jövedelmek szerinti legalsó 10% pedig 7%-kal, és a közbülső tizedekben is nagyjából egyenletes az eloszlás, a középső (4.-6.) tizedek némileg nagyobb részesedésével. Az idősek körében a teljes népességnél tapasztaltakhoz képest nagyobb a keresetek egyenlőtlensége. A háztartásfő és társa (feleség, élettárs) kereseteinek esetében a időskorúak háztartási jövedelem szerinti felső tizede a keresetekből majdnem 50%-kal részesedik. Meglepő módon a tőkejövedelmek esetében kisebb az egyenlőtlenség a időskorúak között, mint a teljes népességben, hiszen az alsó kilenc tized 63%-át kapja az ilyen típusú jövedelmeknek, szemben a teljes mintában tapasztalt 54%-kal.

A 9. táblázat az egyes jövedelmi tizedek jövedelemszerkezetét mutatja, vagyis azt, hogy az adott decilis összes jövedelmének hány százaléka származott a különböző jövedelem-fajtákból. A nem időskorú népesség jövedelmeinek több mint fele (57,9%-a) származik keresetből, az állami transzferek pedig az összes jövedelem 30,5%-át teszik ki. A maradék 10%-ot a vállalkozói és a tőkejövedelmek adják. A időskorúak esetében érthetően teljesen más a jövedelmek szerkezete. Az idősek jövedelmei négyötöd részben állami transzferből származnak, és mindössze 10,8% a keresetek aránya. Ugyancsak alacsony a vállalkozói és tőkejövedelmek aránya, amely összesen a jövedelmek 8,6%-át teszik ki. Ezt a képet jelentősen árnyalja, ha a jövedelemszerkezetet decilisenként is megvizsgáljuk. Láthatjuk, hogy a teljes népességben a legalsó jövedelmi decilisben a jövedelmek majdnem háromnegyede állami transzferjövdelem, míg a legfelső tized esetében ez csak 16%, ugyanakkor 60% körüli összesen a keresetek aránya a legalsó tizedre jellemző 20%-kal szemben. Hasonló jövedelemszerkezetbeli eltérések az idősek csoportján belül is megfigyelhetők, tehát a felsőbb tizedek nagyobb arányban részesednek a keresetekből, míg az alsóbb decilisek esetében magasabb a transzferjövdelemek részaránya a felsőbb jövedelmi decilisekhez képest.

Elemezzük azt is, hogy az állami transzfereken belül hogyan alakult az egyes komponensek eloszlása (lásd 10. táblázat). Hatféle transzferet különböztettünk meg, melyek a következők: (1) öregségi nyugdíj, (2) egyéb nyugdíj (rokkantnyugdíj, özvegyi nyugdíj, egyéb nyugdíj), (3) családi támogatások (gyed, gyes, gyet, családi pótlék), (4) munkanélküli ellátás (munkanélküli járadék, munkanélküliek jövedelemplótló támogatása), (5) segélyek (rendszeres szociális segély, rendkívüli szociális segély, időskori járadék, árvasági ellátás) és (6) egyéb ellátások (táppénz, egyéb ellátás, átkepzési támogatás, ösztöndíj). A 10. táblázat az egyes jövedelmi decilisek részesedését mutatja a különböző transzferjövdelemekből. Látható, hogy a teljes népességben a családi támogatások és a munkanélkülieségi ellátás az, amely a leginkább „célzottnak” tekinthető olyan értelemben, hogy ezek esetében a legalsó decilisek létszámarányuknál (10%-nál) jóval nagyobb mértékben részesednek. A különböző segélyekből érdekes módon az alsó négy decilis mellett a hetedik is igen nagy mértékben részesül. A nyugdíjak esetében az alsó decilisek alacsony részesedése abból fakad, hogy a nyugdíjak összege elegendő ahhoz, hogy az illető a középső jövedelmi decilisek valamelyikébe kerüljön. Az idősek körében az állami transzferek rétegeloszlásának nagyjából hasonló mintáját fedezhetjük fel. Az időskorúak által kapott munkanélküli ellátások több mint 60%-a a idősek legszegényebb harminc százalékához került. Nagyjából egyenletes a családi támogatások eloszlása, az ötödik

decilis képez némileg csak kivételt 15%-os részesedésével. A segélyek esetében ismét megfigyelhető, hogy a időskorúak alsó négy decilise részesedik létszámarányát felülmúló mértékben ezekből a transzferekből. Viszont ismét van a jövedelemeloszlás másik végén egy réteg, amely szintén relatíve sokat, az idősek számára kiosztott ilyen transzferek 15%-át kapja. Az egyéb nyugdíjak esetén is a transzferek célzottsága figyelhető meg, főképp az alsó három decilis részesedik a többinél nagyobb arányban. Az öregségi nyugdíjak esetén azonban a jövedelmek egyenlőtlen eloszlását látjuk, a felső decilisek 10%-nál nagyobb, az alsó decilisek 10%-nál kisebb mértékben részesednek ebből a jövedelem-fajtából.

A következő, 11. táblázat azt mutatja, hogy az egyes decilisekben az összjövedelem hány százaléka származik a különböző transzferekből. A teljes népességben azt látjuk, hogy az összes jövedelmek 21%-át adják az öregségi nyugdíjak, 9%-át teszik ki az egyéb nyugdíjak, 6%-át jelentik a családi támogatások, míg a munkanélküli ellátás az összes jövedelem 2%-ára rúg. A segélyek és az egyéb ellátások 1-2% körüli részesedéssel bírnak az összjövedelmen belül, így jön ki az összes állami transzfer több mint 40%-os részesedése a jövedelmekből. A nyugdíjak aránya az ötödik decilis esetében a legmagasabb az összes jövedelmen belül, az átlagos arányt mintegy 15%-kal haladja meg, ami szintén azt mutatja, hogy a nyugdíjasok a középső tizedekben felülreprezentáltak. Az egyéb nyugdíjak, a családi támogatások, a munkanélküli ellátások és a különböző segélyek azonban a legalsó tized esetében teszik ki a jövedelmek legnagyobb hányadát, hozzájárulva ahhoz, hogy a népesség legalacsonyabb jövedelmű 10%-ának jövedelmeiben nagyon magas, több mint 70% az állami transzferek aránya. A transzfereknek hasonló rétegeloszlása figyelhető meg, ha csak a időskorúakat vesszük figyelembe: az öregségi nyugdíj a középső decilisekben jelenti a legnagyobb tételt az összes jövedelmen belül (76-79%), a többi transzfer-típus a legalsó tized jövedelmein belül bír a legnagyobb részesedéssel. Természetesen az 59 éven felüliek esetében a transzferek az összes jövedelem sokkal nagyobb részét teszik ki, mint a felnőtt korúak esetében vagy akár a teljes népességre jellemzően. Az idősek 60%-ának jövedelmei kilenczted körüli arányban állami transzferből származnak.

2.3. Dekompozíciós vizsgálatok

A jövedelmi egyenlőtlenségek vizsgálatának egy további lépcsőfoka az, amikor arra keressük a választ, hogy a népesség egyes szegmenseinek jövedelmi egyenlőtlensége miképpen viszonyul egymáshoz. Ezt azzal az eljárással mutatjuk be, hogy előbb vesszük a teljes jövedelmek egyenlőtlenségeit jelző mutatókat, majd a vizsgálat céljára kiválasztott részsokaságokra vonatkozóan kiszámítjuk ugyanezeket a mutatókat. Így lehetséges lesz megvizsgálni, hogy milyen összetevőknek is köszönhető a teljes jövedelmi egyenlőtlenség alakulása.

A jövedelemegyenlőtlenségek mutatóinak egy része esetében nem lehetséges, hogy úgy bontsuk elemeire a teljes népesség egyenlőtlenségi szintjét, hogy az kifejezhető legyen a részsokaságokra vonatkozó mutatók valamilyen összegeként. Vagyis: az aggregált jövedelem egyenlőtlenségi mutatóknak csak egy része additív. Az additív indexek kifejezhetők két komponens összegeként, ahol az egyik komponens a részsokaságokon belüli egyenlőtlenségek súlyozott átlaga, míg a másik komponens az egyes részsokaságok közötti egyenlőtlenséget fejezi ki, tehát azt az egyenlőtlenséget, amelyet akkor kapunk, ha minden egyén jövedelmét a megfelelő részsokaság átlagjövedelmével helyettesítjük. Ez utóbbi tag független az egyes részsokaságokon

belüli egyenlőtlenségtől, csak az egyes részsokaságok átlagjövedelmétől és nagyságától függ⁸.

Shorrocks (1980) kimutatta, hogy ily módon csak az egyenlőtlenségi indexek szűk köre bontható fel. Az általunk vizsgált egyenlőtlenségi indexek közül az átlagos logaritmikus eltérés (MLD) és a négyzetes variációs mutató (SCV) bontható fel csoporton belüli és csoportok közötti hatások összegére, a Gini és az Atkinson-index nem. Ez utóbbiak esetében csak arról lehet szó, hogy a részsokaságok egyenlőtlenségi indexeinek összehasonlításával nyerünk összetettebb képet az egyenlőtlenségek társadalmi csoportok szerinti eloszlásáról.

Tekintsünk a fent leírtak szemléltetésére egy képzeletbeli nyolctagú populációt, amelynek jövedelemeloszlását a következő vektor írja le $y=(6,8,10,12,14,15,25,30)$, ennek MLD egyenlőtlenségi indexe 0,1298. Tegyük fel, hogy ez a népesség felosztható egy négytagú aktív és egy négytagú inaktív részsokaságra, amelyek jövedelemeloszlása a következő: $y_i=(6,8,12,14)$ és $y_a=(10,15,25,30)$, valamint a hozzájuk tartozó egyenlőtlenségi index-értékek $MLD_i=0,0538$ és $MLD_a=0,088$. A részsokaságokon belüli egyenlőtlenség hatása (I_b):

$$I_b=0,5 MLD(y_i)+0,5 MLD(y_a)=0,5*0,0538+0,5*0,0880=0,0709$$

A részsokaságok közötti jövedelmi egyenlőtlenség hatását úgy tudjuk kiszámítani, hogy kiszámoljuk az egyenlőtlenségi index értékét arra a populációra, amelyben minden jövedelem-értéket a megfelelő részsokaság átlagával helyettesítünk, vagyis a (10,10,10,10,20,20,20,20) jövedelemeloszlás esetében. Ennek MLD értéke, vagyis a külső egyenlőtlenség (I_k) =0,0589. Az MLD-index additivitási tulajdonságának megfelelően:

$$I=I_b+I_k=0,0709+0,0589=0,1298$$

Azt mondhatjuk tehát, hogy a gazdasági aktivitás ebben a hipotetikus népességben az összes egyenlőtlenség $0,0589/0,1298=45,4\%$ -áért felelős.

Egy adott ismérv hatását a teljes egyenlőtlenségre kétféleképpen is lehet értelmezni. Egyrészt vizsgálhatjuk azt, hogy mekkora lenne az egyenlőtlenség, ha a vizsgált ismérv lenne az egyetlen tényező, amely a jövedelmek szóródását okozza. Ekkor tehát a szóban forgó ismérv alapján képzett részsokaságok közötti „külső” egyenlőtlenséget akarjuk mérni. Feltehetjük azonban úgy is a kérdést, hogy mennyivel lenne kisebb az egyenlőtlenség, ha a vizsgált ismérv szerint nem szóródna a sokaság. Ekkor azt kéne kiszámolni, hogy mekkora lenne az egyenlőtlenség, ha minden csoport átlagjövedelme ugyanakkora lenne, de a részsokaságokon belüli egyenlőtlenség változatlan maradna. Ezáltal azonban nemcsak a külső egyenlőtlenség hatását küszöböltük ki, hanem mivel a csoportátlagok megváltoztatása a dekompozíciós

⁸ Az additív felbonthatóság azt jelenti tehát, hogyha $g:=1, \dots, G$ nem üres részsokaságra bontjuk a populációt létezik $w_g(\mu, n)$ együtthatók olyan halmaza, amelyre igaz, hogy

$$I(y^1, \dots, y^G; n) = \sum_g w_g(\mu, n) I(y_g; n_g) + I(\mu_1 u_{n1}, \dots, \mu_G u_{nG}; n), \text{ ahol}$$

$I(y_g, n_g)$ a g -edik csoport egyenlőtlenségi indexe; y_g , a g -edik részsokaság jövedelmeinek vektora; μ , a csoportátlagok vektora; n , a csoportok létszámának vektora; u pedig a megfelelő elemszámú egységvektor.

együtthatókat is módosítja, ezáltal a belső egyenlőtlenség értéke is változik. Az egyetlen olyan egyenlőtlenségi index, ahol az együtthatók értéke független a csoportátlagoktól, és így az imént említett két értelmezés egybeesik, az MLD-index. A legkönnyebben tehát az MLD-index felbontása interpretálható és a részsokaságok képzésére használt ismérvek a teljes egyenlőtlenségre való hatását pedig megbecsülhetjük a csoportok közötti egyenlőtlenség és a teljes egyenlőtlenség hányadosaként.

Ezzel a módszerrel megnéztük, hogy népességen belül eltér-e egymástól a felnőtt korúak és az időskorúak jövedelmeinek egyenlőtlensége. A korábban ismertetett 7. táblázat alapján az látható, hogy az ekvivalens háztartási jövedelmek átlaga 10%-kal alacsonyabb az 59 év felettiek között, mint a nem idős korú népesség esetében. Ez alapján feltehetjük a kérdést, vajon az, hogy a nem idős korúak átlagosan magasabb jövedelemmel rendelkeznek, mint a időskorúak és mint az aktív kort még el nem ért népesség, a teljes egyenlőtlenség mekkora hányadáért felelős. Előbbi fejtegetéseink alapján az MLD-index felbontása mellett döntöttünk és azt mondhatjuk, hogy lényegében a teljes egyenlőtlenség egészét (98%-át) az egyes csoportokon belüli egyenlőtlenség okozza, a csoportok közötti eltérésnek nincs számottevő hatása.

A 12. táblázatban a teljes egyenlőtlenség háztartástípusok szerinti lebontását kíséreljük meg. A háztartástípusokat a háztartásfő kora (nem idős korú, időskorú), a felnőttek száma (egy, vagy egynél több), gyerekek száma (nulla, vagy nullánál nagyobb), munkaerőpiaci státus (nem dolgozik senki a háztartásban, egy dolgozik, egynél több háztartás tag dolgozik) alapján definiáltuk. Mivel felvételünk nagysága nem engedte meg, hogy ez alapján a többváltozós tipológia alapján képzett összes osztályt vizsgáljuk, a kisebb elemszámú csoportokat összevontuk. Az MLD-index értékét az egyes háztartástípusokban külön-külön vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a legnagyobb egyenlőtlenség az egyedül élő nem idős korúak, illetve a gyermeküket egyedül nevelő szülők csoportján belül mutatkozik, ezeknél a típusoknál az MLD-index értéke a teljes népességre jellemző érték duplája. Ugyancsak magas értéket vesz fel az egyenlőtlenségi index azon gyermekes családok körében, ahol legfeljebb egy háztartás tag dolgozik. A családok többi típusaiban a teljen népességre jellemző értékhez hasonló egyenlőtlenséget tapasztalunk, míg a időskorú háztartásfővel rendelkező háztartások esetében sokkal alacsonyabb az MLD egyenlőtlenségi index értéke. A teljes egyenlőtlenségnek az egyes háztartástípusok egyenlőtlenségei (a belső egyenlőtlenség) által magyarázott része, amit az egyes háztartástípusok esetében becsült index súlyozott átlagaként kapunk, 91,8%, míg az egyes csoportok közötti egyenlőtlenség 8,2%-ot magyaráz.

2.4. Szegénység

A szegénység fogalmára vonatkozóan nem alakult ki egységes, mindenki – vagy legalább a többség – által elfogadott álláspont szakmai körökben, amiből az következik, hogy a szegények azonosítása még viták tárgya. Így a szegénységi küszöb kiszámítására is több lehetséges módszer alkalmazható. Mivel nem létezik konszenzus a szegénységi küszöböt illetően, ezért érdemes a lehetséges megközelítéseket számba venni. Az első fogalom pár, amit meg kell említeni a szegénység mérésével kapcsolatban, az abszolút vagy relatív szegénység kategóriái. Az elsőnél a táplálkozás, a ruházat, a lakás kielégítő vagy nem kielégítő volta a releváns elem. A második megközelítés esetében a társadalmi kontextus hangsúlyozása a lényeges. Meg kell jegyezni, hogy az abszolút típusú definíció is tartalmaz relatív elemeket, ugyanis az alapvető javak köre vagy a meghatározott élelmiszerek tartalma önmagában is

tükrözi az adott társadalom fejlettségének és egyéb jellemzőinek szintjét. Ezen objektívnek tekinthető megközelítések mellett létezik a szubjektív definíció is, amikor vagy a kérdezettek önbesorolása, vagy a megélhetési szintekre adott válaszokból deriválható küszöb figyelembevételével lehet meghatározni a szegények körét. A szakirodalomban egyre elterjedtebb a szegénység többdimenziós voltának hangsúlyozása és az anyagi meghatározottság mellett a társadalmi beágyazottság (illetve az abból való kirekesztettség) kiemelése.

Ebben a részben először a szegénység relatív koncepcióját fogjuk alkalmazni, nevezetesen a medián jövedelem meghatározott százalékát tekintjük szegénységi küszöbértéknek. A legkönnyebben értelmezhető szegénységi mérőszám a szegénységi ráta, amely a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkezők arányát mutatja. A szegénység „súlyosságát” fejezi ki az ún. szegénységi rés-arány, ami a szegények átlagjövedelmének szegénységi küszöbtől való eltérését, elmaradását fejezi ki százalékos formában. Ugyancsak érdekes információkat szolgáltat a szegénységi küszöb alatt levők jövedelmei szóródásának vizsgálatához a szegények esetében valamelyik egyenlőtlenségi mutató (jelen esetben a Gini-index) kiszámolása. A 13. táblázat a szegénységi küszöb négy lehetséges definíciója mellett mutatja ezen indexek értékét a teljes, a nem idős korú és az időskorú népességre, a medián jövedelmet először minden részsokaság esetén külön kiszámolva, majd a teljes népesség mediánjövedelmét alapul véve. Látható, hogy a teljes népességen belül a legmagasabb szegénységi küszöb mellett (a medián hatvan százaléka), a népesség 13%-a tekinthető szegénynek. Az általánosan elfogadott, a medián felénél meghatározott szegénységi küszöbérték szerint a lakosság 8%-a, míg a legkisebb kritérium alapján csupán 2% számít szegénynek. Az időskorúak esetében jóval alacsonyabb arányokat kapunk, akár az adott részsokaság mediánjövedelme alapján számítjuk ki a szegénységi küszöböt, akár a teljes népesség mediánját vesszük alapul. Tehát a 13. táblázat felső részében a medián fele küszöbérték mellett adódó 3%-os szegénységi ráta azt jelenti, hogy a időskorúak között 3% azok aránya, akik jövedelme nem éri el a időskorúak medián jövedelmének felét. Ezek az értékek, tehát ismét megerősítik a korábban elmondottakat, hogy a időskorúak jövedelmei kevésbé szóródnak, kevésbé egyenlőtlenek, mint a felnőtt korúaké (vagy, mint a teljes népességben tapasztalható), hiszen alacsonyabb a jövedelemeloszlás alapján levő értékek száma. Nem sokban különböznek ettől a 13. táblázat alsó felében szereplő értékek, amelyeket úgy kaptunk, hogy a teljes népesség mediánjövedelmét vettük alapul a szegénységi küszöbök kiszámításához mindkét részsokaság esetében.

Az abszolút szegénység vizsgálatokhoz az 1992-es mediánjövedelmeket vettük alapul a szegénységi küszöb kiszámításához⁹. Az eredményeket a 14. táblázat tartalmazza. Látható, hogy a teljes népességben jóval nagyobb az egyes szegénységi küszöbök alatti jövedelemmel rendelkezők aránya, mint a relatív szegénységi mutatók esetében, ami a szegénységi küszöbök reálértékének 1992 és 1998 közötti csökkenését jelzi. A leggyakrabban használt szegénységi küszöb esetén (medián 50%-a), a teljes népesség több mint egyötöde számít szegénynek. Itt is látható, a 14. táblázat felső részében, hogy az időskorúak esetén alacsonyabb a szegények, vagyis a jövedelemeloszlás alapján levő egyének aránya, ha a szegénységi küszöb meghatározásánál használt mediánjövedelmet minden részsokaságra külön kiszámítjuk. Ha az 1992-es teljes népesség mediánjövedelmét vesszük alapul a küszöb számításához

⁹ Az adatok forrása a Magyar Háztartás Panel (MHP) volt. Az abszolút szegénységi mutatók számításakor az 1998-as jövedelemértékeket a megfelelő fogyasztói árindekszel deflálva kaptunk 1992-es árakon kifejezett jövedelmeket.

mindegyik népesség-csoport esetében, akkor a szegénységi ráta magasabb értékeit kapjuk az idősek esetében.

Becsléseink alapján jóval kisebb az 59 éven felüliek esetében a szegénységi részarány értéke, mint a nem idős korúaknál. A időskorúak esetében a medián fele küszöbérték mellett a szegények jövedelme átlagosan 18%-kal marad el a szegénységi küszöbtől, míg ugyanez a nem idős korúak 27%-ára igaz. Ez azt mutatja, hogy a időskorú szegények nincsenek annyira leszakadva a szegénységi küszöbtől, mint a felnőtt korú szegények, tehát a jövedelemeloszlás „alsó” vége közelebb van a középhez az idősek esetében. A szegények körében meghatározott Gini egyenlőtlenségi index értéke is kisebb a időskorúak esetében, ami azt mutatja, hogy az 59 év feletti szegények jövedelmei homogénebbek, nincsenek közöttük akkora különbségek, mint az aktív korú szegények jövedelmei között.

A következő két táblázatból (15. és 16. táblázat) azt láthatjuk, hogy egyes társadalmi csoportokban mekkora a szegények aránya, a szegénységi küszöböt a medián jövedelem feleként definiálva. A már korábban leírt háztartástípusok közül a legmagasabb a szegények aránya a gyermeküket egyedül nevelő szülők körében, hiszen az ilyen típusú háztartásban élő személyek több mint egynegyede a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkezik. Szintén magas, a teljes népességre jellemző 8%-os értéknek a duplája a szegények aránya azon gyermekes családok esetében, ahol legfeljebb egy szülő dolgozik. Átlag körüli a szegénységi ráta értéke a gyermektelen és a két-, vagy többkeresős gyermekes családok csoportjában. A többi háztartástípusnál az átlagos érték alatti szegénységi rátát becsültünk, így az egyedülálló nyugdíjas és a nyugdíjas háztartásfővel rendelkező több felnőttel rendelkező háztartások esetében is alacsony, a teljes népességre jellemző 8%-os arány fele körül van a szegények aránya. Életkor szerint vizsgálva a legfiatalabb korosztályban, a 18 év alattiak körében mutatkozik a legmagasabb, 14%-os szegénységi ráta, ami összhangban áll a háztartástípusok elemzésénél tett korábbi megállapításainkkal. A 18-tól 50 éves korig terjedő korcsoportokban átlag körüli a szegények aránya, míg az ennél idősebb korosztályok esetén, ahogy az előbb is láttuk, jóval alacsonyabb a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkezők aránya.

Megvizsgáltuk azt is, hogy milyen szerepet játszanak a jóléti támogatások a szegénység csökkentésében, azaz hogy az egyes jóléti támogatások milyen mértékben képesek csökkenteni a szegénységi mértékeket (Szivós és Tóth, 1998). A gondolatmenet a következő egyszerű feltételezésre épül: nézzük meg előbb, hogy mekkorák a különböző szegénységi küszöbök alapján számolt szegénységi indexek akkor, ha az egyes támogatásokat „beleszámoljuk” a háztartások összes jövedelmeibe, és milyenek, ha a támogatásokat „kivesszük” – változatlanul hagyva a küszöböket. A 17. és 18. táblázatok áttanulmányozása során jól láthatjuk, hogy a szegénységi ráták a „visszavonásokkal” mozognak, mindig nagyobbak az adott jóléti támogatás nélkül, mint azt is beszámítva. Meg kell jegyeznünk, hogy ebben az esetben nem az ekvivalens háztartási jövedelmet, hanem az egy főre jutó háztartási jövedelmet vettük alapul. A táblázatokból kiderül, hogy a legnagyobb hatással a nyugdíj és a családi pótlék van a szegénységi rátára. Nyugdíj nélkül az egy főre jutó jövedelem átlagának felénél meghatározott szegénységi küszöb mellett 37,3%-os a szegények aránya, szemben az egyébként jellemző 12,8%-os aránnyal. Még nagyobb a szegények arányának növekedése, ha nem az átlag, hanem a mediánjövedelem felénél határozzuk meg a szegénységi küszöböt. Amennyiben a jövedelemeloszlás alsó ötödét tekintjük szegénynek, a szegénységi ráta 45,6%-ra növekszik a nyugdíj elvonásával. A másik jóléti támogatás, amelynek az elemzés szerint jelentős hatása van a szegénységre, a családi pótlék. A táblázatból megállapítható továbbá az is, hogy a családi pótlék és a nyugdíj szegénységcsökkentő hatása bizonyos értelemben egy-

mással szembe mozog. Ebben bizonyára annak is szerepe van, hogy e két juttatás a szociális rendszer két legnagyobb tétele. Esetükben az egyikre vonatkozó döntés mindig kihatással van a másikra is, hiszen a támogatások „karbantartására” vonatkozó forrásokért, ha áttételesen is, de azért van verseny.

2.5. A időskorúak helye a jövedelemeloszlásban

A szegénységgel kapcsolatos eddigi vizsgálataink azt mutatták, hogy a időskorúak csoportján belül viszonylag alacsonyabb a szegények, a jövedelemeloszlás alján lévők aránya. A 19. táblázatból látható, hogy a jövedelmi decilisek alapján a jövedelemeloszlás melyik részén található nagyobb számban a időskorúak. A teljes népességben 18,6% az 59 éven felüliek aránya, ennél lényegesen magasabb arányokat pedig a negyedik, ötödik és hatodik decilisben találunk. A időskorúak tehát a középső decilisekben felülreprezentáltak. Jóval kevesebben esnek közülük a legalsó decilisekbe és a legfelsőkbe, a 60 éven aluliak háztartásaihoz képest.

Összességében tehát azt állapíthatjuk meg, hogy az időskorúak életszínvonala, illetőleg jövedelmi helyzete a lakosság egészéhez viszonyítva valamivel kedvezőtlenebb, az egyedülállók esetében a különbség elég határozott. A időskorúak ekvivalens háztartástagra számított átlagos évi háztartási jövedelme a korábban elemzett 7. táblázat alapján 348.552 Ft, ami 10,5%-kal kevesebb, mint az nem idős korúak esetén becsült 389.426 Ft-os jövedelemérték. Vannak azonban az életszínvonalnak olyan elemei is, amelyek tekintetében a különbségek nem lényegesek. Az öregek helyzete a magyar társadalomban nehéz, ez nyilvánvaló, de a társadalom egészének helyzetéhez viszonyítva általában nem sokkal rosszabb. Vannak olyan folyamatok, melyek a leszakadás irányába hatnak, így például az, hogy az utóbbi években nagy mértékben csökkent a nyugdíj mellett valamilyen munkalehetőséggel élni tudók száma, legalábbis a legális szférára vonatkozó adatok szerint. Ez nyilvánvalóan elsősorban a nyugdíjasok fiatalabb, 60-69 éves korcsoportját érinti. Láttuk, hogy az időskorúak helyzetét elsősorban a nyugdíj összege, illetőleg léte vagy nem léte határozza meg. A nyugdíj reálértéke az utóbbi években csökkent, de csökkenése korántsem volt olyan, mint amennyi a gazdaság teljesítménycsökkenéséből automatikusan következett volna. 1986 óta az átlagnyugdíj reálértéke 16-17%-kal esett vissza. Az elmondottak alapján nyilvánvaló, hogy a nyugdíjasok helyzete, pontosabban a pénzjövedelmeken alapuló életszínvonala nem csökkent ilyen mértékben, ennél kedvezőbb. Ez a megállapítás a nyugdíjasok egyes csoportjaira nézve nem mindig érvényes, de általánosságban igen.

3. A nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok lakáskörülményei

3.1. Lakásnagyság

Adataink szerint egy átlagos magyar lakás 77,5 négyzetméter volt 1992-ben, míg 76,1 négyzetméter 1998-ban. A különbség adódhat abból, hogy nem mértük fel az összes magyarországi lakást, csupán ennek egy almintájából következtettünk a teljes populációra. (Azaz a különbség statisztikailag nem szignifikáns.) 1992 és 1998 között tehát nem változott lényegesen a felnőtt lakosok által használt lakások átlagos mérete. Mindkét évben lineáris kapcsolat mutatható ki az életkor és a lakás alapterülete között: *minél idősebb valaki, annál kisebb lakásban lakik.* Az 55 év alatt

tiak lakásának átlagos mérete 79-80 négyzetméter, az 55-59 éveseké 75-76 négyzetméter, az 59 év felettieké pedig 70-72 négyzetméter (lásd 20. táblázat). Az átlagosnál lényegesen nagyobb lakásban laknak a vállalkozók, a tanulók és az ideiglenesen nem dolgozók, míg a nyugdíjasok lakásának átlagos alapterülete valamelyest elmarad a többségétől. Figyelembe véve a nyugdíjasok életkorát, valamint háztartásának típusát is, adataink egyértelműen rámutatnak arra, hogy a „magányos” nyugdíjasok – tehát akinek családjában nincs aktív korú személy – lényegesen kisebb alapterületű lakásban laknak, mint a többgenerációs háztartásban élő nyugdíjasok.

A lakások mérete tehát igen kis mértékű kapcsolatot mutat a benne élők munkaerőpiaci pozíciójával, alig tükrözi a tulajdonos jelenlegi anyagi helyzetét. (A munkanélküliek lakása, akiknek a többsége a legalsó jövedelmi kvintilisbe tartozik, ugyanúgy kb. átlagos méretű, mint az alkalmazottaké. Az ideiglenesen nem dolgozók lakása pedig (többségük gyesen levő kismama, kisebb részük sorkatoná), akik szintén az alacsonyabb jövedelműek közé tartoznak, még valamivel nagyobb, mint a magyar átlag.) Alapvetően az életkorral, pontosabban a lakás megszerzésének időpontjával van kapcsolatban a lakás alapterülete. Minél később építettek egy lakást, annál nagyobb alapterületű. A nyugdíjas korúak és a nyugdíjas háztartások tehát valószínűleg nem anyagi megfontolásból élnek kisebb lakásban, hanem azért, mert az ő lakásaikat régebben építették, amikor az átlagos lakásnagyság is kisebb volt Magyarországon.

Meg kívánjuk jegyezni, hogy a lakások alapterülete nem csupán az építés évével, de a település típusával is szoros kapcsolatban van. A falvakban a lakások átlagos alapterülete 10 négyzetméterrel meghaladja az átlagosat, a kisvárosokban körülbelül az átlagnak megfelelő, míg a megyeszékhelyeken és Budapesten a lakások alapterülete az országos átlagnál 10-15 négyzetméterrel kisebb (lásd 21. táblázat).

Az, hogy egy lakás elég tágas-e a benne lakók számára, természetesen alapvetően függ attól, hogy hányan laknak benne. Az egy főre jutó lakóterületnek az életkorral, a munkaerőpiaci helyzettel, illetve a kombinált nyugdíjas státusz mutatójával való összevetése során a lakás abszolút nagyságához képest tökéletesen fordított összefüggéseket találtunk. Adataink szerint minél idősebb valaki, annál nagyobb lakóterületet élvezhet személyesen. Az 55 év alattiak csoportjában egy személyre átlagosan 24 négyzetméter lakóterület jut, az 55-59 évesek körében 32,5, illetve 34,8 négyzetméter a megfelelő mutató a két vizsgált évben, míg az 55 év felettiek átlagosan 38-40 négyzetméternyi területet birtokolnak személyenként. A két vizsgált időszakban az egy főre jutó lakóterület nagysága nem változott lényegesen (28,6 m², illetve 29,1 m²). A nyugdíjas korúak körében tapasztalható különbség is elsősorban abból adódik, hogy azok, akik 1998-ban voltak 55-59 évesek, valószínűleg 6 évvel később építették a lakásukat, mint azok, akik 1992-ben tartoztak ebbe a korosztályba.

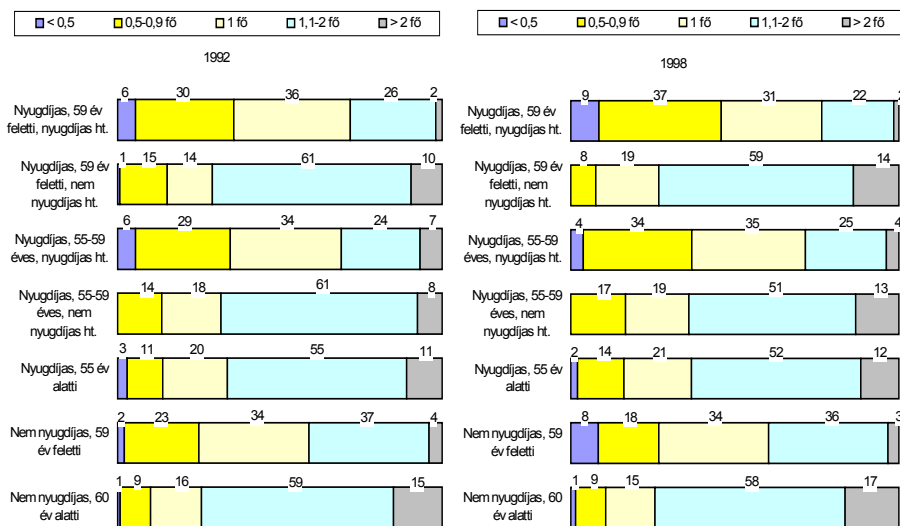
A megkérdezettek munkaerőpiaci helyzete szerint vizsgálva az egy főre jutó lakóterületet, ugyanezekre az összefüggésekre mutathatunk rá. A nyugdíjasok általában, s különösen azok a nyugdíjasok, akik „tisztá nyugdíjas” háztartásban élnek, személyenként az átlagosnál 10 négyzetméterrel nagyobb lakóterületet használnak, mint a (fiatalabb) aktív és inaktív társaik. Azon nyugdíjasok esetében viszont, akik többgenerációs családban élnek, az egy főre jutó lakóterület néhány négyzetméterrel az átlag alatt marad annak ellenére, hogy az ő lakásuk alapterülete az átlagosat lényegesen meghaladja (22. táblázat).

Mindezek az adatok a lakás-mobilitás magyarországi hiányára, de legalábbis igen alacsony szintjére hívják fel a figyelmet. Az egyének lakásának nagyságát alig befolyásolja jelenlegi anyagi helyzetük – a vállalkozókat kivéve, ahol egyértelműen

megmutatkozik a lakás méretében is az átlagnál jobb jövedelmi helyzet. Nincs lényeges kapcsolat a háztartás nagysága, és a család által használt lakás mérete között sem. Az emberek többsége ugyanabban a lakásban lakik élete végéig, amekkorára lakást meg tudott szerezni fiatalon, illetve később – akkor, amikor a gyermekek megszületése után a „végleges” lakásukba költöznek. A lakás-mobilitás szinte teljes hiányával magyarázható az a tény is, hogy a vizsgált mutatók tekintetében nem mutatkozik különbség az általunk vizsgált periódusban, 1992 és 1998 között.

Elemzésünkben megvizsgáltuk a lakás tágasságának egy másik mutatóját, az egy szobára jutó személyek számát is korcsoportonként, illetve munkaerőpiaci státusz szerint (5. ábra).

5. ábra
Az egy szobára jutó személyek számának megoszlása életkor és nyugdíjas státusz szerint, 1992-1998 (%)

E jellemző sem mutat lényeges különbséget a vizsgált periódusban: a felnőtt lakosság többsége olyan lakásban él, ahol 1-2 személy jut egy szobára, egyötödük lakása ennél valamivel tágasabb, elenyésző részük (2-3%-uk) lakik olyan lakásban, ahol egy főre több mint két szoba jut, s minden tizedik felnőtt olyan (zsúfolt) lakásban lakik, ahol egy szobán több mint két személy osztozik. Az egy főre jutó lakóterülethez hasonlóan adataink az egy szobára jutó személyek elemzése esetén is azt mutatják, hogy a nyugdíjas korúak, illetve a nyugdíjas háztartásban élő nyugdíjasok élnek az átlagon felül olyan lakásban, ahol kevesebb, mint egy személy jut egy szobára (lásd 23a. és 23b. táblázatok). Az átlagosnál sűrűbben pedig az ideiglenesen nem dolgozók (többségében fiatal családok egy-két kisgyermekekkel, ahol az anya gyeseen van), a munkanélküliek és az „egyéb inaktív” munkaerőpiaci kategóriába tartozók élnek.

3.2. A lakások komfortossága

A nyugdíjasok lakásának komfortfokozatát úgy mértük, hogy egyrészt megnéztük, hogy a egyes életkori, illetve munkaerőpiaci státusú csoportokban milyen a lakás folyóvízzel, állandó melegvízzel, csatornával, fürdőszobával, vízöblítéses WC-vel, „kényelmes” fűtéssel, telefonnal való ellátottsága, illetve, hogy van-e a lakásnak olyan komolyabb hibája, amely a napi életvitelt nehezíti, vagy kellemetlenné teszi. Ez utóbbi esetben egy „hibapontot” kapott a lakás, ha a következő hiányosságok bármelyike előfordul benne: dohos, vizes, gombás, sötét, rossz levegőjű, aládúcolt, zajos, nincs külön bejárata, rossz (rendezetlen, veszélyes) környéken van. Ezután egy kombinált változót képeztünk, ami azt mutatja, hogy a felsorolt komfort-tényezők közül hány darabbal rendelkezik. A hibákat tekintve a lakás akkor kapott „plusz” pontot, ha nem fordult elő benne semmilyen hiba.

Általában elmondható, hogy a vizsgált időszakban Magyarország lakásállománya lényegesen komfortosabbá vált, mint korábban volt (24. táblázat). 1992-ben a lakások 85%-ában volt folyóvíz, 1998-ban már 90,5%-ukban. Az öregek, illetve a nyugdíjas háztartásban lakó nyugdíjasok az átlagnál valamivel (3-4%-kal) kisebb arányban laktak olyan lakásban, ahol állandó folyóvíz van. A többgenerációs családban élő nyugdíjasok, valamint a dolgozó nyugdíjasok lakásának folyóvízzel való ellátottsága ugyanakkor átlag feletti. A nyugdíjas korúak és nyugdíjasok lakásának állandó folyóvízzel való ellátottsága a vizsgált időszakban az átlagnál valamivel nagyobb arányban javult. 1998-ra az időskorúak 86,6%-a lakott állandó folyóvízzel ellátott lakásban (25. táblázat).

A lakások állandó melegvízzel való ellátottsága valamivel rosszabb, mint a folyóvízzel való ellátottsága, és ez a helyzet az előzőnél kisebb mértékben javult a vizsgált időszakban. 1992-ben a felnőttek 81%-a lakott melegvízzel ellátott lakásban, 1998-ra ez az arány 83,6%-ra növekedett. E szempontból az öregek és a nem aktív korú háztartásfőjű családban élő, nem dolgozó nyugdíjasok lényegesen rosszabb helyzetben vannak az átlagnál. 1992-ben az idősek 70,8%-ának a lakásában volt állandó meleg víz, hat évvel később is csupán 74,6%-ra emelkedett ez az arány. Valamivel jobb, de még mindig az átlagnál rosszabb helyzetben vannak a 60 év alatti, nyugdíjas háztartásban élő nyugdíjasok. Körükben a megfelelő arányok 76%, illetve 81%. Adataink határozott romlást mutatnak a vizsgált periódusban azon idős, 59 év feletti megkérdezettek körében, akik annak ellenére nem nyugdíjasok, hogy már elérték a nyugdíjkorhatárt. Közülük 1992-ben is csupán 68% lakott olyan lakásban, ahol volt állandó meleg víz, s 1998-ra még kevesebben, csupán minden második ilyen megkérdezett lakása rendelkezett ezzel a komfort-tényezővel. Hasonlóan a folyóvízzel való ellátottsághoz, az állandó melegvízzel való ellátottság is valamivel nagyobb mértékben javult a nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok, mint a teljes népesség körében a vizsgált időszakban (26. táblázat).

Sajnos, 1998-ban nem kérdeztünk rá a lakások csatornával való ellátottságára, így e tekintetben nem tudunk összehasonlító adatokkal szolgálni. Az 1992-es adatok a csatornázottsággal való ellátottság esetében ugyanazokat a tendenciákat mutatják életkor, illetve munkaerőpiaci státus szerint, mint a hideg vízzel való ellátottság tekintetében (27. táblázat). Ez a tény nem meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy azok, akiknek a lakásában van folyóvíz, valamilyen módon meg kellett, hogy oldják a szennyvíz elvezetésének problémáját is.

Különös módon, működőképes fürdőszobával mindkét vizsgált évben valamivel többen rendelkeztek, mint állandó melegvízzel (84,9% és 86,7% a 81,1%-hoz, illetve a

83,6%-hoz képest). Ennek valószínűleg az az oka, hogy vannak olyan lakások, ahol állandó hideg víz van ugyan, a melegvízellátást azonban valamilyen hagyományos módon (fa-, szén tüzelésű boiler stb.) oldják meg a fürdőszobában. Ez esetben is igaz az, hogy minél idősebb valaki, annál kisebb a valószínűsége, hogy a lakásában van fürdőszoba: 1992-ben a 18-54 évesek 87,5%-a, az 55-59 évesek 85,6%-a, a 60 év felettieknek pedig csupán 77,8%-a lakott fürdőszobás lakásban, míg 1998-ban a megfelelő arányok 89,2%, 87,7%, illetve 80,4% voltak. A korábban látottakhoz hasonlóan a nyugdíjas háztartásban lakók az átlagosnál rosszabb, a többgenerációs családban élő nyugdíjasok az átlagosnál nagyobb arányban laknak fürdőszobás lakásban. Legrosszabb helyzetben ebből a szempontból is a legidősebb, nem nyugdíjas személyek vannak. Közülük 1992-ben 77,2% lakott fürdőszobás lakásban, 1998-ban pedig ennél lényegesen kevesebben. Ekkor már csupán minden második idős, nem nyugdíjas személynek volt fürdőszobája. Általában az idős, és nyugdíjas emberek lakásának fürdőszobával való ellátottsága a vizsgált időszakban az átlagosnál valamivel gyorsabb ütemben növekedett. Ez alól kivételt a 60 év feletti, nem nyugdíjas személyek képeznek (28. táblázat).

A háztartások vízöblítéses WC-vel való ellátottsága adataink szerint alapvetően három tényezőtől függ: a lakás építésének évétől, a lakás folyóvízzel való ellátottságától és a lakóhely településtípusától. Általában igaz az, hogy a falvakban élők lakásának komfortfokozata kisebb, mint a városi lakásoké. A „vizes blokk-kérdések” esetében az angol WC-vel való ellátottság tekintetében mutatkozik a legnagyobb különbség a falusi és a városi lakások között. A felnőtt magyar népesség 83,8%-a lakik olyan lakásban, ahol van vízöblítéses WC, de falun ez az arány 70%, kisvárosban 80% fölött van, míg a megyeszékhelyeken, és Budapesten a lakások elsősorban többségében van angol WC (24. táblázat). A legidősebbek csupán 71,2%-a lakott olyan lakásban 1992-ben, ami vízöblítéses WC-vel is fel volt szerelve. 1998-ra lényegesen megnőtt ez az arány (77,2%), de még mindig jóval az országos átlag alatt maradt. Adataink a lakás WC-vel való ellátottsága tekintetében is azt mutatják, hogy a nyugdíjas háztartásokban rosszabb, a nem nyugdíjas háztartásfőjű családokban jobb a helyzet, s a nyugdíjas korúak és nyugdíjasok helyzete a vizsgált időszakban az átlagnál gyorsabban javult. Kivételt most is a 60 éve feletti nem nyugdíjas személyek jelentenek. Az ő lakáskörülményeik e faktor figyelembe vételével is jelentős mértékben romlottak a vizsgált időszakban (29. táblázat).

A magyar lakások csupán kétharmadában (69,2%) volt modern fűtés 1992-ben, s ez a helyzet csak mérsékelt ütemben javult a vizsgált időszakban. Ez esetben is egyértelmű a kapcsolat a településtípus és a lakás fűtésének módja között. A falusi lakások csupán felében van modern fűtés, a kisvárosi lakások háromnegyedében, míg a megyeszékhelyen levő, és budapesti lakások több mint 90%-a modern fűtésű (24. táblázat). A nyugdíjas korúak és a nyugdíjas háztartások ebben a tekintetben is hátrányosabb helyzetben vannak, mint a fiatalok, illetve azok a nyugdíjasok, akik aktív háztartásfőjű családban élnek. Általában a nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok lakásának fűtési mutatója a vizsgált időszakban gyorsabban javult, mint az átlagé. Ez alól is az 59 év feletti, nem nyugdíjas személyek jelentenek kivételt: az ő helyzetük romlott. Ugyanakkor fel kívánjuk hívni a figyelmet arra, hogy az idős nem nyugdíjasok helyzete e tekintetben kisebb romlást mutat, mint a korábban említett bármelyik komfort-tényező vonatkozásában. Ennek alapvetően az az oka, hogy e csoport már 1992-ben is lényegesen rosszabb fűtési technikával ellátott lakásban élt, mint az átlag (30. táblázat).

A lakások telefonnal való ellátottsága speciális jelenség. A rendszerváltás előtt a telefonnal való ellátottság lényegesen rosszabb volt Magyarországon, mint a hasonló

fejlettségű országokban. A telefonhoz jutás kevésbé függött az emberek jövedelmi helyzetétől és akaratától, mint a korábban említett komfort-tényezők, viszont sokkal inkább a településtípus és az idő függvénye volt. A telefon esetében nem egyszerű „települési lejtőről” árulkodnak adataink, de 1992-ben határozott szakadék mutatkozott a falusiak és a városiak között. 1992-ben a felnőtt lakosság bő ötöde–szűk negyede (23,2%) rendelkezett telefontal, ezen belül is a falusiak csupán 7%-a, míg a budapestiek fele dicsekedhetett készülékkel. A vizsgált időszakban a telefontal való ellátottság mértéke változott meg leginkább: 1998-ban már a felnőtt lakosság kétharmadának a lakásában volt telefon. A települések közötti különbség ugyan megmaradt, viszont a szakadék eltűnt. 1998-ban már minden második felnőtt falusi lakos háztartásában volt telefon – igaz, a budapestiek körében 81,4%-ra nőtt ez az arány (lásd 22. táblázat).

1992-ben a kért életkora és a telefontal való ellátottság között egyenes arányosság állt fenn: minél idősebb volt valaki, annál nagyobb valószínűséggel volt telefonja. 1998-ra a kapcsolat iránya megfordult. Ekkor az 55 év alattiak közel háromnegyede rendelkezett már telefontal, míg a nyugdíjas korúak csupán 58%-a lakott telefonos lakásban. A vizsgált időszak végére tehát „beállt” az a trend, amelyet a lakás komfortosságát jelző többi tényezőnél tapasztaltunk, és amelyet 1992-ben (pontosabban, a rendszerváltást megelőző időszakban) jelentős módon befolyásolt a központi tervutasításos rendszer kényszere (31. táblázat).

A lakások mindennapi életvitelt nehezítő hibája sokkal inkább a településtípussal mutat összefüggést, semmint a használója (és az épület) korával, vagy gazdasági aktivitásával. E szempontból 1992-ben a budapestiek voltak a legrosszabb helyzetben. Ekkor a budapestiek 8,3%-a számolt be az életét megkeserítő lakáshibáról az országos 5,7%-os átlaggal szemben. Ennek oka nyilvánvaló: Budapesten volt a legnagyobb arányban önkormányzati tulajdonban a lakásállomány, így itt befolyásolhatta a legkevésbé a lakó a lakás hibáit, itt hanyagolhatta el leginkább a lakások karbantartását az IKV. 1998-ra az önkormányzati lakások többsége magánkézbe került, s ennek következtében csökkent Budapesten és a városokban azok aránya, akik lakásuk lényeges hiányosságáról számoltak be. Ezzel együtt a falvakban élők valamivel nagyobb arányban vallottak úgy 1998-ban, hogy lakásukban az életet megnehezítő hibák vannak, mint 1992-ben (lásd 22. táblázat).

Mivel a vizsgált időszakban a külső, nem piaci tényezőket a piaci tényezők váltották fel a lakáspiacon is, a telefontal hasonló, de annál lényegesen kisebb mértékű összefüggésekre mutatnak rá adataink a lakáshibák előfordulási gyakoriságának tekintetében is a különböző korú, illetve munkaerőpiaci státusú személyek körében. 1992-ben, amikor az egyén még kisebb mértékben alakíthatta lakáskörülményeit, a az időskorúak az átlagosnál valamivel kisebb arányban számoltak be arról, hogy lakásukban valamilyen lényeges hiba található, mint a fiatalok. 1998-ra ez az arány megváltozott, a nyugdíjas korúak körében gyakoribb lett az életvitelt nehezítő lakáshiba, mint a fiatalabbak körében. E tekintetben is az 59 év feletti, nem nyugdíjas személyek helyzete romlott a leginkább kirívó mértékben 1992 és 1998 között. Közülük 1992-ben csupán 3%, míg 1998-ban 13,6% panaszkodott arra, hogy lakása vizes, dohos, sötét, vagy valamilyen más hibája van (32. táblázat).

Összesítve elemezve a lakások komfortosságának alakulását 1992 és 1998 között, adataink egyértelmű javulásról tanúskodnak. 1992-ben csupán a felnőttek lakásainak ötöde rendelkezett minden, általunk vizsgált komfort-tényezővel, míg 1998-ra minden második (54,7%) felnőtt olyan lakásban lakott, ami teljes kényelmet biztosított a lakójának. Valamelyest csökkent ebben az időszakban a nagyon rossz lakások

aránya is – tehát, ahol az általunk felsorolt komfort-tényezők közül legfeljebb egy volt: 1992-ben minden tizedik felnőtt ilyen lakásban lakott, míg 1998-ra már csak minden tizenharmadik. Az összkomfortos lakásokat vizsgálva, 1992-ben a nyugdíjas korúak az átlagosnak megfelelő arányban laktak olyan lakásban, ahol az általunk felsorolt hét komfort-tényező mindegyike megtalálható volt, és a lakásnak nem volt semmilyen hiányossága. 1998-ra ugyan a nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok lakás-körülményei is jelentős mértékben javultak – ekkor már az 59 év felettiek, illetve a nyugdíjasok közel fele teljes kényelmet biztosító lakásban élt – viszont ez a javulás a nyugdíjas korúak és a nyugdíjasok körében lassabb ütemű volt, mint a fiatalabbak körében. Ennek eredményeként 1998-ban a nyugdíjas korúak közül az átlagosnál kb. 10%-kal kevesebben éltek teljes kényelmet biztosító lakásban. Meg kívánjuk ugyanakkor jegyezni, hogy ez a különbség alapvetően a telefonnal való ellátottságban kimutatható eltérésből adódik. Ez volt ugyanis az általunk vizsgált egyetlen komfort-tényező, ahol a nyugdíjas korúak helyzete az átlagosnál kisebb mértékben javult 1992 és 1998 között (lásd 33a. és 33b. táblázatok).

4. Összefoglalás

Tanulmányunkban az idősök munkapiaci helyzetének, jövedelmének és lakás-körülményeinek 1992 és 1998 közötti változását elemeztük a Magyar Háztartás Panel vizsgálat első hullámának, valamint a TÁRKI-Monitor vizsgálat 1998-as adatainak felhasználásával.

A magyar népesség demográfiai szerkezetének közismert problémája az időskorúak arányának növekedése. Az 59 éven felüliek aránya 1960-ban még csak 13,8% volt, 1998-as vizsgálatunkban pedig a minta 20%-át tette ki. A csak időskorú személyekből álló háztartások aránya is jelentős mértékben megnőtt, 1998-as vizsgálatunkban a háztartások 28%-a ilyen (11% az egyedülálló idős, 17% a több idős személyből álló háztartások aránya), míg a vegyes korösszetételű, de öregkorúakat is magában foglaló háztartások aránya – a háztartások felaprózódási irányzata miatt – valamelyest csökkent.

A vizsgált időszakban az időskorúak arányánál nagyobb mértékben nőtt a nyugdíjasok hányada a magyar társadalomban, aminek legfőbb oka a korai nyugdíjba vonulás megnövekedett aránya. Ezzel párhuzamosan jelentős mértékben csökkent a munkavállalási koron túl foglalkoztatottak száma és aránya. Ezzel párhuzamosan az életkor és a nyugdíjas státusz közötti korreláció a vizsgált időszakban sajátos módon változott. Az idős kor 1998-ban lényegesen nagyobb mértékben valószínűsíti a nyugdíjas státust, ugyanakkor a nyugdíjas státusz kisebb mértékben valószínűsíti az idős kort, mint 1992-ben. Megállapítható az is, hogy a nyugdíjasok nem tekinthetők homogén társadalmi csoportnak. Helyzetüket befolyásolja életkoruk, valamint az is, hogy milyen háztartásban élnek. A nyugdíj mellett munkát vállalók helyzete minden tekintetben jobb a nyugdíjasok átlagánál. Azok helyzete viszont, akik a nyugdíjkorhatár elérése után sem nyugdíjasok, lényegesen rosszabb a nyugdíjasok többségénél.

A tanulmány második részében a háztartási jövedelmek szerkezetét és eloszlását vizsgáljuk az aktív és inaktív korú népesség körében. Az egyes népesség csoportok jövedelmi szerkezetét tekintve jelentős különbségek tapasztalhatók. Az időskorúak a teljes népességhez viszonyítva jóval magasabb, 81% a transzferjövedelmek aránya, míg a teljes népességen belül ez az arány felekkora, az aktív korúak csoportjában pedig még kisebb, mindössze 30%. Az időskorúak jövedelmeinek közel két-

harmada származik öregségi, 13%-a egyéb nyugdíjból. Az öregségi nyugdíj összes jövedelmen belül a középső decilisekben a legnagyobb (76-79%), a többi transzfer-típus a legelső tized jövedelmeiben belül bír a legnagyobb részesedéssel. Természetesen a keresetek sokkal jelentősebb részt jelentenek az aktív korúak jövedelmeiben (58%), mint a nyugdíjas korúak esetén (11%), de meglepő módon a vállalkozói jövedelmek aránya nem különbözik jelentősen két csoportban (6%, illetve 8%).

A jövedelmi egyenlőtlenségek vizsgálatakor az első lépés a decilisek szerinti eloszlás vizsgálata. A decilis-arány mutató, amely a jövedelmek alsó és felső tizedének figyelmen kívül hagyásával mutatja a legnagyobb és a legkisebb jövedelem arányát 3,6 az aktív korúak esetében, az idősek csoportjában pedig 2,4. Ugyanerre az összefüggésre hívják fel a figyelmet egyenlőtlenségi mérőszámaink is: a leggyakrabban használt Gini-index értéke 0,29 az aktív korú népesség esetében, míg az időskorúak esetén csak 0,2. Jövedelem-típusok szerint mind az aktív, mind a nyugdíjas korú népesség esetében a tőkejövedelmek és a vállalkozói jövedelmek eloszlása a leginkább egyenlőtlen a keresetek eloszlásának egyenlőtlenségét is meghaladva. Mind a teljes sokaságban, mind az egyes részsokaságokban megfigyelhető, hogy az állami transzfer jövedelmek eloszlásának egyenlőtlensége sokkal kisebb, mint az előbb tárgyalt „piaci” jövedelmeké, különösen a családi támogatások és a munkanélküli ellátás célzottsága szembetűnő.

Ezután kísérletet tettünk arra is, hogy a teljes népességre jellemző egyenlőtlenséget résznépességek közötti egyenlőtlenségre bontsuk fel. Becsléseink szerint az aktív korúak éves nettó, ekvivalens háztartástagra vetített háztartási jövedelmeinek átlaga (389.426 Ft) mintegy 10%-kal haladja meg a nyugdíjas korúakra jellemző átlagértéket (348.552 Ft). Az elemzés ezen lépésében arra voltunk kíváncsiak, hogy ez a különbség a teljes egyenlőtlenségért mennyiben felelős. Az MLD egyenlőtlenségi index felbontása arra a konklúzióra vezetett, hogy lényegében a teljes egyenlőtlenség egészét (98%-át) az egyes népesség-csoportokon belüli egyenlőtlenség okozza, a csoportok közötti eltérésnek nincs számottevő hatása.

A jövedelemeloszlás elemzésének következő lépése, az eloszlás „alján” elhelyezkedők, vagyis a szegénység vizsgálata. Az általánosan elfogadott, a medián felénél meghatározott szegénységi küszöbérték szerint a lakosság 8%-a, míg a legenyhébb kritérium alapján csupán 2% számít szegénynek. A 60 év felettiak esetében jóval alacsonyabb arányokat kapunk: a nyugdíjas korúak között 3% azok aránya, akik jövedelme nem éri el a nyugdíjas korúak medián jövedelmének felét. A nyugdíjas korúak esetében – ha a medián jövedelem felét tekintjük küszöbértéknek, akkor – a szegények jövedelme átlagosan 18%-kal marad el a szegénységi küszöbtől, míg ugyanez az aktív korúak 27%-ára igaz. Ez azt mutatja, hogy a nyugdíjas korú szegények nincsenek annyira leszakadva a szegénységi küszöbtől, mint az aktív korú szegények, tehát a jövedelemeloszlás „alsó” vége közelebb van a középhez. Megvizsgáltuk azt is, hogy hogyan alakulna a szegények aránya az egyes állami transzferek megvonásával. Nyugdíj nélkül az egy főre jutó jövedelem átlagának felénél meghatározott szegénységi küszöb mellett 37%-os a szegények aránya, szemben az egyébként jellemző 13%-os aránnyal.

A nyugdíjas korúaknak a jövedelemeloszlásban elfoglalt helyét vizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy az idősek a középső decilisekben felülreprezentáltak. Jóval kevesebben esnek közülük a legelső és a legfelső decilisekbe a 18 és 59 év közöttiekhez képest.

A kilencvenes évek elején a magyar társadalom többségének jelentősen csökkent az életszínvonala. Így történt ez a nyugdíjasok körében is. Adataink azonban arról tanúskodnak, hogy az idősek jövedelmi helyzete kevésbé romlott, mint a társadalom többségéé, tehát relatív jövedelmi helyzetük javult a vizsgált időszakban. A nyugdíjas korúak és nyugdíjasok jövedelmi helyzete az országos átlaghoz hasonló. Körükben kisebb a valószínűsége a szegénységnek, de a gazdagságnak is. E jövedelmi jellemzők tükröződnek a korábbi időszak alatt felhalmozott lakás „vagyon” mennyiségi és minőségi jellemzőiben. A nyugdíjas korúak és nyugdíjasok egy főre jutó lakótere nagyobb, mint az átlagé, ugyanakkor lakásuk az átlagnál kevésbé komfortos. Bár a nyugdíjas korúak lakásának komfortfokozata a vizsgált időszakban az átlagosnál nagyobb mértékben javult, de még mindig nem érte el az átlagos mértéket. Ez alól kivételt csupán a telefonnal való ellátottság képez. 1992-ben a nyugdíjas korúak közül az átlagosnál többen rendelkeztek telefonnal, mint a fiatalok közül, 1998-ra ez az arány megfordult.

Bibliográfia

- Andorka, Rudolf–Zsolt Spéder (1996): Poverty in Hungary. *Review of Sociology*, pp. 3-28.
- Czibulka Z.–Lakatos M. (1994): A nyugdíjas korúak életkörülményei és egészségi állapota. *Statisztikai Szemle*, 143-165. old.
- Gál Róbert (1998): Az önkéntes nyugdíjpénztárok. In: Andorka Rudolf–Kolosi Tamás–Vukovich György (szerk.): *Társadalmi riport 1996*. Budapest: TÁRKI, 318-339. old.
- Kolosi Tamás–Bedekovics István–Szivós Péter (1998): Munkaerőpiac és jövedelmek. In: *Zárótanulmány. Jelentés a Magyar Háztartás Panel 6. hullámának eredményeiről*. Budapest: TÁRKI, 1998.
- Kolosi Tamás–Sági Matild (1996): Rendszerváltás és társadalomszerkezet. In: : Andorka Rudolf–Kolosi Tamás–Vukovich György (szerk.): *Társadalmi riport 1996*. Budapest: TÁRKI, 149-198. old.
- Kolosi Tamás–Sági Matild (1998): Hullámzó háztartások. In: Kolosi Tamás–Tóth István György–Vukovich György (szerk.) *Társadalmi riport 1998*. Budapest: TÁRKI, 45-71. old.
- KSH (1998): *Magyar Statisztikai évkönyv 1997*. Budapest: KSH.
- Medgyesi Márton (1999): A nyugdíjas korú népesség demográfiai, jövedelmi és fogyasztási jellemzői a TÁRKI Háztartás Monitor Kutatás alapján. Kutatási beszámoló a Szociális és Családügyi Minisztérium számára. Budapest, TÁRKI.
- Medgyesi Márton–Szivós Péter–Tóth István György (1998): A háztartások jövedelmi szerkezete, egyenlőtlenségek, szegénység és jóléti támogatások. In: (Szivós Péter–Tóth István György (szerk.): *Társadalmi tény-kép 1998*. Budapest: TÁRKI, 42-64. old.
- OECD (1998): *Income Distribution and Poverty in Selected OECD Countries*. (eds. Durniaux, Dang, Fore, Förster, d'Ercole, Oxley). Economic Department Working Report No. 189, OECD, (March).
- Shorrocks, A. F. (1980): The Class of Additively Decomposable Inequality Measures. *Econometrica*, Vol. 48, No.3. (April).
- Spéder, Zsolt (1999): Getting better and Becoming Dissimilar: Economic well-being of the elderly between 1987 and 1996, Hungarian Case Study, mimeo.
- Szivós Péter–Tóth István György (1998): A jóléti támogatások és a szegénység Magyarországon, 1992-1997. TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok, 5. sz.

Melléklet

1. táblázat
A népesség életkor szerinti megoszlása, 1980-1998 (%)

	1980	1990	1998
<i>Férfi</i>			
18-59	41,4	41,3	40,2
60-69	3,8	4,6	4,2
70-	3,2	2,9	3,3
<i>Férfiak együtt</i>	<i>48,4</i>	<i>48,8</i>	<i>47,7</i>
<i>Nő:</i>			
18-59	41,7	40,0	40,4
60-69	4,8	6,1	5,7
70-	5,1	5,1	6,2
<i>Nők együtt</i>	<i>51,6</i>	<i>51,2</i>	<i>52,3</i>
<i>Teljes népesség</i>			
18-59	83,0	81,2	80,6
60-69	8,6	10,7	9,9
70-	8,4	8,1	9,5
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Forrás: KSH 1998

2. táblázat
A népesség alakulása munkavállalási kor és gazdasági aktivitás szerint, 1980-1998
(ezer fő)

	1980	1990	1998
Munkavállalási kornál fiatalabb	2 339	2 131	1 772
Munkavállalási korú	6 175	5 957	6 137
Nyugdíjas korú	2 196	2 288	2 227
<i>Összesen</i>	<i>10 710</i>	<i>10 375</i>	<i>10 135</i>
Gazdaságilag aktív népesség	5 470	5 251	4 211
Munkavállalási koron túl foglalkoztatott nyugdíjas	343	378	83
Munkavállalási korú nyugdíjas	na.	251	412

Forrás: KSH 1998

3a. táblázat
Az egyes életkori kohorszok foglalkozás-szerkezeti megoszlása
nemek szerint, 1992 (%)

	Férfiak				Nők			
	18-54	55-59	60-	Össze- sen	18-54	55-59	60-	Össze- sen
<i>Gazdasági aktivitás</i>								
Alkalmazott	67,5	45,0	3,8	49,2	59,0	9,4	0,9	37,7
Vállalkozó	7,7	4,1	0,8	5,6	3,2	0,5	0,2	2,1
Ideiglenesen nem dolgozik	0,8	0,0	0,0	0,5	11,6	0,0	0,0	7,2
Munkanélküli	10,9	4,1	0,2	7,6	6,2	2,6	0,0	4,1
Nyugdíjas, dolgozik	0,2	1,8	4,2	1,4	0,2	12,0	3,7	2,2
Nyugdíjas, nem dolgozik	4,9	45,0	90,9	30,5	7,3	67,2	84,5	35,1
Tanuló	4,9	0,0	0,0	3,2	3,7	0,0	0,0	2,3
Egyéb inaktív	3,1	0,0	0,0	2,0	8,9	8,3	10,8	9,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>1208</i>	<i>169</i>	<i>472</i>	<i>1849</i>	<i>1389</i>	<i>192</i>	<i>657</i>	<i>2238</i>

3b. táblázat
Az egyes életkori kohorszok foglalkozás-szerkezeti megoszlása
nemek szerint, 1998 (%)

	Férfiak				Nők			
	18-54	55-59	60-	Össze- sen	18-54	55-59	60-	Össze- sen
<i>Gazdasági aktivitás</i>								
Alkalmazott	60,0	32,3	1,3	43,9	51,8	6,0	0,2	32,3
Vállalkozó	8,2	2,9	0,2	5,9	3,1	0,0	0,0	1,9
Ideiglenesen nem dolgozik	1,6	0,0	0,0	1,1	11,6	0,0	0,0	7,1
Munkanélküli	9,9	5,6	0,0	7,2	8,9	0,6	1,9	6,1
Nyugdíjas, dolgozik	0,1	4,5	4,3	1,5	0,4	9,2	2,3	1,7
Nyugdíjas, nem dolgozik	9,9	51,6	93,7	33,1	12,5	80,1	89,3	41,7
Tanuló	4,9	0,0	0,0	3,3	5,0	0,0	0,0	3,1
Egyéb inaktív	5,4	3,1	0,4	4,0	6,6	4,2	5,8	6,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>N</i>	<i>1069</i>	<i>149</i>	<i>365</i>	<i>1583</i>	<i>1237</i>	<i>171</i>	<i>611</i>	<i>2019</i>

4. táblázat
A felnőtt népesség megoszlása életkor, gazdasági aktivitás és nyugdíjas státus szerint, 1992-1998 (%)

	1992			1998		
	Férfi	Nő	Össze- sen	Férfi	Nő	Össze- sen
<i>Életkor</i>						
18-54	65,4	62,2	63,6	67,7	61,3	64,1
55-59	9,1	8,6	8,8	9,4	8,5	8,9
60-	25,5	29,3	27,6	22,9	30,2	27,0
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>N</i>	<i>1849</i>	<i>2238</i>	<i>4087</i>	<i>1584</i>	<i>2020</i>	<i>3604</i>
<i>Gazdasági aktivitás</i>						
Alkalmazott	49,2	37,7	42,9	43,9	32,3	37,4
Vállalkozó	5,6	2,1	3,7	5,9	1,9	3,6
Ideiglenesen nem dolgozik	0,5	7,2	4,2	1,1	7,1	4,5
Munkanélküli	7,6	4,1	5,7	7,2	6,1	6,6
Nyugdíjas, dolgozik	1,4	2,2	1,9	1,5	1,7	1,6
Nyugdíjas, nem dolgo- zik	30,5	35,1	33,0	33,1	41,7	37,9
Tanuló	3,2	2,3	2,7	3,3	3,1	3,2
Egyéb inaktív	2,0	9,4	6,0	4,0	6,1	5,2
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>N</i>	<i>1849</i>	<i>2238</i>	<i>4087</i>	<i>1580</i>	<i>2018</i>	<i>3598</i>
<i>Nyugdíjas státus</i>						
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	22,0	21,6	21,8	20,9	24,9	23,1
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas ház- tartás	2,3	4,3	3,4	1,7	4,1	3,0
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	3,4	4,6	4,0	5,3	6,2	5,8
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas ház- tartás	0,9	2,2	1,6	0,1	1,2	0,7
Nyugdíjas, 55 év alatti	3,4	4,7	4,1	6,8	7,9	7,4
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	1,2	3,5	2,5	0,5	2,6	1,6
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	66,8	59,2	62,6	64,6	53,1	58,4
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>N</i>	<i>1849</i>	<i>2238</i>	<i>4087</i>	<i>1544</i>	<i>1781</i>	<i>3325</i>

5. táblázat
**A legalsó és legfelső jövedelmi kvintilisbe tartozók aránya életkor, gazdasági akti-
 vitás és nyugdíjas státus szerint 1992-ben és 1998-ban**
a személyes jövedelem alapján (%)

	1992		1998	
	Legalsó kvintilisbe tartozik	Legfelső kvintilisbe tartozik	Legalsó kvintilisbe tartozik	Legfelső kvintilisbe tartozik
<i>Életkor</i>				
18-54	21,1	27,4	24,8	25,6
55-59	16,3	12,7	14,9	17,4
60-	18,9	5,3	9,6	7,4
<i>Gazdasági aktivitás</i>				
Alkalmazott	6,3	36,5	6,8	38,4
Vállalkozó	16,0	48,7	2,5	46,7
Ideiglenesen nem dolgozik	35,7	5,8	35,8	7,2
Munkanélküli	30,3	10,8	54,1	3,7
Nyugdíjas, dolgozik	5,3	34,2	1,6	64,4
Nyugdíjas, nem dolgozik	16,8	2,8	11,3	5,8
Tanuló	93,6	1,8	92,9	0,0
Egyéb inaktív	88,3	2,4	91,1	0,6
<i>Nyugdíjas státus</i>				
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	13,3	4,3	5,1	8,1
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	16,7	1,4	5,2	4,8
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	14,5	4,2	12,2	12,0
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	18,2	7,6	4,4	7,1
Nyugdíjas, 55 év alatti	32,3	7,2	28,5	7,1
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	71,3	19,8	77,3	3,3
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	20,1	28,7	24,0	29,3
<i>Összesen</i>	20,1	20,0	19,9	20,0

6. táblázat
**A legalsó és legfelső jövedelmi kvintilisbe tartozók aránya életkor, gazdasági akti-
 vitás és nyugdíjas státus szerint 1992-ben és 1998-ban**
a háztartás egy főre jutó jövedelme alapján (%)

	1992		1998	
	Legalsó kvintilisbe tartozik	Legfelső kvintilisbe tartozik	Legalsó kvintilisbe tartozik	Legfelső kvintilisbe tartozik
<i>Életkor</i>				
18-54	21,5	22,5	25,5	20,8
55-59	14,4	26,1	13,8	24,8
60-	18,0	13,1	8,6	16,4
<i>Gazdasági aktivitás</i>				
Alkalmazott	14,4	26,3	15,0	27,4
Vállalkozó	14,0	42,7	13,5	43,9
Ideiglenesen nem dolgozik	35,1	5,8	47,6	8,2
Munkanélküli	35,9	7,4	54,1	6,5
Nyugdíjas, dolgozik	5,3	48,0	3,0	71,0
Nyugdíjas, nem dolgozik	17,1	13,1	13,0	13,9
Tanuló	19,3	30,3	17,7	20,3
Egyéb inaktív	58,1	7,5	49,4	60,3
<i>Nyugdíjas státus</i>				
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	16,1	11,7	6,4	16,3
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	11,6	16,7	14,8	21,2
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	10,9	18,8	12,2	18,2
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	12,1	31,8	21,3	21,2
Nyugdíjas, 55 év alatti	29,7	20,0	30,1	10,6
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	42,6	19,8	33,0	8,4
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	20,9	22,8	24,9	23,3
<i>Összesen</i>	<i>19,9</i>	<i>20,0</i>	<i>20,0</i>	<i>20,0</i>

7. táblázat
Jövedelmi decilisek határai és átlagjövedelmei a teljes, az aktív korú és az időskorú népességben (Ft)

	Teljes népesség		18-59 év közötti népesség		60 éven felüli népesség	
	Decilis határ	Átlag	Decilis határ	Átlag	Decilis határ	Átlag
1	174 442	126 872	176 501	128 322	213 600	176 519
2	221 328	201 383	227 400	203 833	250 856	233 373
3	256 999	241 257	266 604	246 867	273 098	262 784
4	287 280	273 231	300 391	282 350	295 905	284 678
5	322 875	304 833	340 518	319 791	318 333	308 027
6	360 000	341 177	383 647	360 983	346 549	332 668
7	405 477	383 186	441 462	409 937	376 147	360 432
8	474 577	441 339	503 147	471 201	426 615	398 005
9	582 122	522 127	627 812	557 125	516 930	465 542
10	4 019 140	841 919	4 019 140	913 273	3 293 664	665 536
Átlag	367 639		389 426		348 552	
Medián	322 919		340 734		318 333	
100*SCV	40,70		43,22		20,67	
100*Gini	27,97		29,16		20,32	
100*MLD	13,85		15,01		7,05	
100*Atkinso	6,75		7,28		3,59	
n						
N	5202		3221		968	

Megjegyzés: Jövedelmek éves, nettó (adózás utáni) ekvivalens háztartási jövedelmekkel számoltunk. A deciliseket az éves, nettó (adózás utáni) ekvivalens háztartási jövedelmek alapján képeztük, minden részsokaságra külön-külön.

8. táblázat
Az egyes jövedelemtípusok kumulált eloszlása a teljes, az aktív korú és az időskorú népességben (%)

Teljes népesség (N=5202)							
Decilisek	Háztartásfő keresete	Társ keresete	Egyéb háztartástag keresete	Tőkejövedelmek	Vállalkozói jövedelmek	Transzferrek	Összes jövedelem
1	1,77	1,40	1,07	2,31	2,70	6,75	3,77
2	6,25	3,93	4,19	5,84	5,24	15,84	9,54
3	11,17	9,43	7,10	9,25	10,52	25,93	16,46
4	17,09	14,88	15,19	12,70	13,62	36,57	24,08
5	23,44	22,66	22,42	16,61	19,30	48,51	32,83
6	32,85	31,26	28,08	23,71	27,33	60,16	42,54
7	42,59	40,79	39,41	32,18	36,22	71,42	52,88
8	56,63	55,18	56,02	44,01	44,12	81,97	65,21
9	73,78	74,52	74,04	54,10	56,57	91,92	79,20
10	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Aktív korú (18 -59 év) népesség (N=3221)							
1	1,52	1,19	0,89	2,17	2,55	8,39	3,60
2	5,44	4,08	3,99	5,21	5,11	19,04	9,16
3	10,77	8,85	7,65	8,69	10,30	30,17	15,91
4	16,56	15,08	16,10	10,78	15,10	40,54	23,23
5	23,86	23,54	23,45	15,65	21,34	52,21	31,90
6	32,80	31,84	32,40	22,16	29,06	63,09	41,13
7	44,16	42,79	45,23	32,05	37,86	73,47	52,02
8	57,98	59,00	60,65	39,36	43,08	82,75	64,12
9	74,30	77,29	78,20	48,02	54,65	92,51	78,25
10	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Időskorú (59- év feletti) népesség (N=968)							
1	1,04	1,85	1,02	1,91	2,12	6,20	5,31
2	2,52	1,85	3,99	5,12	5,67	14,38	12,38
3	4,82	3,57	6,21	8,62	8,22	23,90	20,54
4	8,28	4,89	7,59	12,16	10,64	33,47	28,76
5	13,75	9,32	18,70	15,42	15,78	43,73	38,17
6	16,75	16,64	25,53	23,52	20,07	54,50	47,85
7	26,49	27,35	26,41	35,92	26,81	65,41	58,16
8	36,20	37,31	46,32	46,58	40,11	75,51	68,74
9	53,30	56,23	72,40	63,43	50,24	87,78	81,83
10	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Megjegyzés: A deciliseket az éves, nettó (adózás utáni) ekvivalens háztartási jövedelmek alapján képeztük, minden részsokaságra külön-külön.

9. táblázat
Az egyes decilisek jövedelemszerkezete a teljes, az aktív korú és az időskorú népességben (%)

Decilisek	Teljes népesség (N=5202)						
	Háztar- tásfő kere- sete	Társ keresete	Egyéb ház- tartástag keresete	Tőkejöve- delmek	Vállalkozói jövedelmek	Transz- ferek	Összesen
1	12,09	5,40	2,23	2,32	5,46	72,50	100,0
2	19,95	6,35	4,23	2,32	3,35	63,80	100,0
3	18,33	11,54	3,30	1,87	5,81	59,14	100,0
4	19,96	10,37	8,31	1,72	3,10	56,54	100,0
5	18,67	12,91	6,48	1,69	4,95	55,29	100,0
6	24,93	12,84	4,56	2,77	6,30	48,60	100,0
7	24,24	13,38	8,59	3,11	6,55	44,12	100,0
8	29,31	16,94	10,56	3,64	4,88	34,68	100,0
9	31,55	20,05	10,09	2,73	6,78	28,80	100,0
10	32,43	17,78	9,78	8,37	15,91	15,73	100,0
Összesen	25,73	14,51	7,84	3,79	7,62	40,51	100,0
	Aktív korú népesség (N=3221)						
1	12,63	5,89	2,54	2,26	5,57	71,10	100,0
2	21,06	9,23	5,70	2,05	3,60	58,35	100,0
3	23,61	12,56	5,56	1,94	6,04	50,29	100,0
4	23,66	15,12	11,83	1,07	5,14	43,18	100,0
5	25,16	17,34	8,70	2,11	5,65	41,05	100,0
6	28,95	16,00	9,94	2,65	6,56	35,91	100,0
7	31,21	17,87	12,08	3,41	6,35	29,08	100,0
8	34,12	23,81	13,06	2,26	3,38	23,36	100,0
9	34,51	22,99	12,72	2,30	6,42	21,06	100,0
10	35,33	18,56	10,28	8,97	16,36	10,50	100,0
Összesen	29,89	17,77	10,25	3,75	7,85	30,48	100,0
	Időskorú (N=968)						
1	1,15	0,64	0,59	0,89	2,42	94,30	100,0
2	1,22	0,00	1,31	1,13	3,05	93,30	100,0
3	1,65	0,39	0,84	1,06	1,90	94,16	100,0
4	2,45	0,30	0,52	1,07	1,79	93,87	100,0
5	3,39	0,87	3,66	0,86	3,32	87,92	100,0
6	1,81	1,39	2,19	2,08	2,69	89,85	100,0
7	5,50	1,91	0,26	2,98	3,98	85,37	100,0
8	5,35	1,73	5,83	2,49	7,64	76,96	100,0
9	7,62	2,66	6,17	3,19	4,70	75,66	100,0
10	14,98	4,44	4,71	4,99	16,64	54,25	100,0
Összesen	5,83	1,84	3,10	2,48	6,08	80,68	100,0

Megjegyzés: A deciliseket az éves, nettó (adózás utáni) ekvivalens háztartási jövedelmek alapján képeztük, minden részsokaságra külön-külön.

10. táblázat
Az egyes transzferjövedelmek kumulált eloszlása a teljes, az aktív korú és az időskorú népességben (%)

Teljes népesség (N=5202)							
Decilisek	Öregségi nyugdíj	Egyéb nyugdíj	Családi támogatások	Munkánélküli ellátás	Szociális segélyek	Egyéb transzferok	Transzferek összesen
1	1,95	7,62	15,88	23,08	10,51	2,32	6,75
2	6,48	19,83	31,12	45,50	22,07	8,12	15,84
3	14,13	32,83	43,19	59,89	36,12	16,04	25,93
4	25,15	43,86	52,51	68,95	47,13	26,32	36,57
5	39,98	54,33	61,20	78,46	51,42	30,74	48,51
6	53,23	66,70	70,69	83,54	57,02	40,34	60,16
7	66,56	75,11	80,18	88,23	74,14	51,07	71,42
8	78,42	84,39	88,81	92,24	83,14	71,33	81,97
9	90,77	92,49	94,24	96,66	94,74	84,44	91,92
10	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Aktív korú népesség (N=3221)							
1	3,33	8,60	14,22	21,36	10,63	1,74	8,39
2	10,10	19,13	28,63	44,37	20,55	9,64	19,04
3	18,92	31,09	43,19	57,08	35,37	15,52	30,17
4	29,63	41,27	52,49	69,15	43,78	27,13	40,54
5	40,75	55,48	63,90	78,72	52,23	35,39	52,21
6	54,69	66,25	71,72	83,79	65,98	41,92	63,09
7	66,19	75,45	82,65	88,08	72,20	62,25	73,47
8	77,17	84,24	91,34	92,42	82,27	71,07	82,75
9	89,84	93,79	95,15	96,31	94,64	87,88	92,51
10	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Időskorú népesség (N=968)							
1	3,83	16,54	12,87	30,78	13,42	0,78	6,20
2	10,31	32,44	20,68	44,70	30,66	1,44	14,38
3	18,86	45,81	31,48	62,04	51,92	1,44	23,90
4	28,81	54,33	40,07	62,04	56,35	8,97	33,47
5	39,86	61,23	55,84	69,09	61,07	13,52	43,73
6	51,50	69,07	60,16	74,59	65,02	14,99	54,50
7	62,60	79,74	67,17	80,36	72,07	25,27	65,41
8	73,39	85,93	76,23	84,87	80,17	59,57	75,51
9	86,54	93,40	88,77	92,48	95,49	80,24	87,78
10	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Megjegyzés: A deciliseket az éves, nettó (adózás utáni) ekvivalens háztartási jövedelmek alapján képeztük, minden részsokaságra külön-külön.

11. táblázat
Az áttranszferjövödelmek szerkezete a teljes, az aktív korú és az idős korú népesség deciliseiben (%)

Teljes népesség (N=5202)							
Decilisek	Öregségi nyugdíj	Egyéb nyugdíj	Családi támogatások	Munkanélküli ellátás	Szociális segélyek	Egyéb transzferek	Transzferek összesen
1	10,62	17,9	25,57	13,43	4,11	0,81	72,50
2	16,12	18,8	16,04	8,53	2,96	1,33	63,80
3	22,75	16,7	10,60	4,56	3,00	1,51	59,14
4	29,72	12,8	7,43	2,61	2,13	1,78	56,54
5	34,84	10,6	6,03	2,38	0,72	0,67	55,29
6	28,04	11,3	5,93	1,15	0,85	1,30	48,60
7	26,50	7,2	5,57	1,00	2,44	1,37	44,12
8	19,77	6,6	4,25	0,71	1,08	2,17	34,68
9	18,14	5,1	2,36	0,69	1,22	1,24	28,80
10	9,12	3,2	1,68	0,35	0,37	0,99	15,73
Összesen	20,55	8,9	6,07	2,19	1,48	1,32	40,51
Aktív korú népesség (N=3221)							
1	10,27	21,1	20,35	14,59	3,97	0,78	71,10
2	13,50	16,7	13,32	10,15	2,39	2,27	58,35
3	14,52	15,6	11,12	4,63	2,95	1,40	50,29
4	16,23	12,2	6,53	4,05	1,54	2,54	43,18
5	14,23	14,4	6,77	2,71	1,31	1,52	41,05
6	16,75	10,3	4,36	1,35	2,00	1,13	35,91
7	11,72	7,4	5,16	0,97	0,77	2,99	29,08
8	10,07	6,4	3,70	0,88	1,12	1,17	23,36
9	9,95	5,9	1,39	0,67	1,17	1,90	21,06
10	5,18	2,5	1,15	0,42	0,33	0,89	10,50
Összesen	11,10	8,8	5,15	2,46	1,34	1,60	30,48
Idős korú népesség (N=968)							
1	47,00	40,2	1,20	2,72	3,08	0,06	94,30
2	59,79	29,0	0,55	0,92	2,97	0,04	93,30
3	68,21	21,1	0,65	1,00	3,17	0,00	94,16
4	78,92	13,3	0,52	0,00	0,66	0,40	93,87
5	76,45	9,4	0,83	0,35	0,61	0,21	87,92
6	78,34	10,4	0,22	0,27	0,50	0,07	89,85
7	70,15	13,3	0,34	0,26	0,83	0,43	85,37
8	66,45	7,5	0,42	0,20	0,93	1,41	76,96
9	65,43	7,3	0,47	0,27	1,43	0,68	75,66
10	48,29	4,6	0,31	0,19	0,30	0,47	54,25
Összesen	65,16	12,9	0,49	0,47	1,22	0,43	80,68

Megjegyzés: A deciliseket az éves, nettó (adózás utáni) ekvivalens háztartási jövedelmek alapján képeztük, minden részsokaságra külön-külön.

12. táblázat
A teljes egyenlőtlenség lebontása háztartástípusok szerint

Háztartástípus	Arány a népességben (%)	Átlag jövedelem (Ft)	100*MLD	N
Egyedülálló felnőtt	2,34	447 555	25,98	122
Gyermekeit egyedül nevelő szülő	2,80	274 649	26,03	145
Gyermektelen család, min. egy dolgozó	25,90	453 699	11,90	1346
Gyermektelen család, nincs dolgozó	4,82	346 418	12,11	250
Család gyermekkel, min. két dolgozó	26,34	337 177	10,66	1369
Család gyermekkel, max. egy dolgozó	18,49	327 004	19,10	961
Egyedülálló időskorú	5,43	289 947	4,32	283
Pár, időskorú háztartásfő	13,88	361 616	8,20	722
Összesen	100,00	367 579		5199

13. táblázat
Relatív szegénységi mutatók a teljes, az aktív korú és az időskorú népességben (%)

Szegénységi küszöb: az adott részsokaság mediánjainak %-a	Szegénységi mutató	Teljes népesség	Nem idős korú népesség	Időskorú népesség
Medián 60%-a	Szegénységi ráta	12,97	14,89	5,35
Medián 50%-a	Szegénységi ráta	8,01	9,03	2,82
	Szegénységirés-arány	27,57	27,42	18,37
	100*Gini	15,97	16,44	9,55
Medián 40%-a	Szegénységi ráta	4,80	4,81	1,25
Medián 30%-a	Szegénységi ráta	2,37	2,61	0,35
Szegénységi küszöb: a teljes népesség mediánjának %-a	Szegénységi mutató	Teljes népesség	Nem idős korú népesség	Időskorú népesség
Medián 60%-a	Szegénységi ráta	12,97	12,50	5,50
Medián 50%-a	Szegénységi ráta	8,01	7,60	2,90
	Szegénységi rés-arány	27,57	28,38	18,92
	100*Gini	15,97	16,60	9,60
Medián 40%-a	Szegénységi ráta	4,80	4,70	1,20
Medián 30%-a	Szegénységi ráta	2,37	2,40	0,40

14. táblázat
Abszolút szegénységi mutatók a teljes, az aktív korú és az időskorú népességben

Szegénységi küszöb: az adott részsokaság mediánjainak %-a	Szegénységi mutató	Teljes népesség	Nem idős korú népesség	Időskorú népesség
Medián 60%-a	Szegénységi ráta	34,60	38,60	14,30
Medián 50%-a	Szegénységi ráta	21,00	24,90	5,40
	Szegénységi rés-arány	26,47	26,68	20,81
	100*Gini	15,50	15,65	10,52
Medián 40%-a	Szegénységi ráta	11,20	13,30	2,50
Medián 30%-a	Szegénységi ráta	5,00	5,90	0,70
Szegénységi küszöb: a teljes népesség mediánjának %-a	Szegénységi mutató	Teljes népesség	Nem idős korú népesség	Időskorú népesség
Medián 60%-a	Szegénységi ráta	34,60	31,70	29,70
Medián 50%-a	Szegénységi ráta	21,00	20,00	13,20
	Szegénységi rés-arány	26,47	26,91	17,69
	100*Gini	15,50	15,67	10,02
Medián 40%-a	Szegénységi ráta	11,20	10,70	4,60
Medián 30%-a	Szegénységi ráta	5,00	4,80	1,50

15. táblázat
Szegénységi ráta (medián 50%-a) a különböző háztartástípusokban (%)

	Szegénységi ráta	N
Egyedülálló felnőtt	12,30	122
Gyermekét egyedül nevelő szülő	25,52	145
Gyermektelen család, min. egy dolgozó	2,38	1346
Gyermektelen család, nincs dolgozó	7,57	251
Család gyermekkel, min. két dolgozó	8,62	1369
Család gyermekkel, max. egy dolgozó	16,54	961
Egyedülálló időskorú	4,59	283
Pár, időskorú háztartásfő	3,46	722

16. táblázat
Szegénységi ráta a különböző korcsoportokban (%)

	Szegénységi ráta	N
-17	14,24	1011
18-29	7,27	1031
30-39	8,56	654
40-49	9,05	751
50-59	5,79	726
60-69	2,02	495
70-	3,77	531

17. táblázat
Szegénységi ráták jóléti támogatásokkal és azok nélkül (%)

	Ft Küszöb	Összes jövedelem	Családi pótlék nélkül	Munkanél- küli segély nélkül	Nyugdíj nélkül	Segély nélkül
Szegénységi küszöb: átlag fele						
1991/92	55 910	12,5	18,1	14,7	28,1	13,2
1992/93	71 805	10,4	14,1	12,9	33,5	11,3
1993/94	82 600	11,8	16,5	15,3	36,8	12,6
1994/95	95 758	15,6	22,6	17,0	34,4	16,2
1995/96	106 919	18,0	22,7	19,8	36,4	18,4
1996/97	118 532	17,8	21,8	18,7	44,0	18,8
1997/98	137 080	12,8	15,9	14,3	37,3	14,1
Szegénységi küszöb: medián fele						
1991/92	49 000	10,2	13,7	11,9	25,1	10,8
1992/93	61 050	6,6	10,2	9,1	28,0	7,3
1993/94	69 823	7,3	11,6	9,7	30,8	8,0
1994/95	79 803	9,0	14,8	10,8	26,7	9,5
1995/96	92 350	12,7	18,0	14,3	29,9	13,3
1996/97	102 750	12,4	16,5	13,4	37,2	13,6
1997/98	120 567	9,1	12,4	10,8	32,9	10,3
Szegénységi küszöb: alsó kvintilis						
1991/92	66 502	20,0	27,1	22,3	40,6	20,9
1992/93	88 586	20,0	25,9	22,7	49,4	20,8
1993/94	97 840	20,0	24,6	22,4	49,6	20,8
1994/95	103 600	20,0	27,0	21,9	43,4	20,9
1995/96	112 800	20,0	25,6	22,1	43,1	20,4
1996/97	124 600	20,0	23,5	21,2	46,4	20,9
1997/98	160 544	20,0	24,1	22,1	45,6	21,5

Megjegyzés: A táblázatban szereplő értékeket az egy főre jutó háztartási jövedelem alapján számoltuk ki.

18. táblázat
Az egyes támogatások szegénység csökkentő hatása: az adott támogatás nélkül kialakuló szegénységi ráta aránya a támogatás esetén meglévő szegénységi rátához képest (%)

Év	Családi pótlék	Munkanélküli segély	Nyugdíj	Segély
Szegénységi küszöb: átlag fele				
1991/92	145	118	225	106
1992/93	136	124	322	109
1993/94	140	130	312	107
1994/95	145	109	221	104
1995/96	126	110	202	102
1996/97	122	105	247	105
1997/98	124	112	290	110
Szegénységi küszöb: a medián fele				
1991/92	134	117	246	106
1992/93	155	138	424	111
1993/94	159	133	422	110
1994/95	164	120	297	106
1995/96	142	113	235	105
1996/97	133	108	299	110
1997/98	136	118	361	114
Szegénységi küszöb: alsó kvintilis				
1991/92	136	112	203	105
1992/93	130	114	247	104
1993/94	123	112	248	104
1994/95	135	110	217	105
1995/96	128	111	216	102
1996/97	117	106	231	104
1997/98	120	110	227	107

Megjegyzés: A táblázatban szereplő értékeket az egy főre jutó háztartási jövedelem alapján számoltuk ki.

19. táblázat
Az gyermekek, az aktív korúak és az időskorúak aránya az egyes jövedelmi decilisekben (%)

Decilis	Gyermekek (-17)	Nem idős korúak (18-59)	Időskorúak (60-)	Összesen	N
1	33,3	59,2	7,5	100,0	519
2	26,2	59	14,8	100,0	522
3	24,4	55,5	20,2	100,0	521
4	20,2	55,2	24,6	100,0	520
5	17	53,9	29,1	100,0	519
6	16,2	58,2	25,6	100,0	519
7	17,7	60,7	21,7	100,0	521
8	15,2	67,1	17,7	100,0	520
9	11,5	73,4	15,1	100,0	522
10	13,1	77	9,8	100,0	518
N	1013	3220	968		5201

20. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának átlagos alapterülete, 1992-1998 (m²)

	Lakás alapterülete	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	79,9	78,8
55-59	76,3	74,9
60-	72,2	70,2
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	78,9	77,8
Vállalkozó	92,7	99,7
Ideiglenesen nem dolgozik	80,6	79,9
Munkanélküli	76,0	73,2
Nyugdíjas, dolgozik	72,0	76,0
Nyugdíjas, nem dolgozik	73,1	72,2
Tanuló	89,2	78,9
Egyéb inaktív	77,6	74,5
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	69,4	68,9
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	85,2	82,9
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	74,0	73,3
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	81,1	82,8
Nyugdíjas, 55 év alatti	78,0	77,7
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	78,8	64,3
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	79,9	79,0
<i>Összesen</i>	<i>77,5</i>	<i>76,1</i>

21. táblázat
Lakásnagyság településtípus szerint (m²)

	Átlagos lakásnagyság	
	1992	1998
Tanya	65,5	na.
Község	87,3	85,1
Város	80,6	79,8
Megyeszékhely	61,4	65,6
Budapest	65,2	61,8
<i>Összesen</i>	<i>77,5</i>	<i>76,1</i>

22. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának átlagos egy főre jutó alapterülete, 1992-1998 (m²)

	Egy főre jutó terület	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	24,0	24,0
55-59	32,5	34,8
60-	37,9	39,6
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	24,7	24,1
Vállalkozó	28,0	30,8
Ideiglenesen nem dolgozik	19,4	18,5
Munkanélküli	23,8	24,2
Nyugdíjas, dolgozik	38,4	38,8
Nyugdíjas, nem dolgozik	36,3	37,0
Tanuló	25,0	22,1
Egyéb inaktív	24,2	24,3
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	40,2	42,9
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	25,5	23,5
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	37,7	38,0
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	25,4	26,5
Nyugdíjas, 55 év alatti	28,0	28,8
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	35,1	33,6
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	24,0	24,1
<i>Összesen</i>	<i>28,6</i>	<i>29,1</i>

23a. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásában az egy szobára jutó személyek számának megoszlása, 1992 (%)

	Egy szobára jutó személyek száma					Összesen	N
	<0,5	0,5-0,9	1	1,1-2	>2		
<i>Életkor</i>							
18-54	0,9	9,2	15,1	59,6	15,2	100,0	2591
55-59	2,8	21,6	29,7	39,2	6,7	100,0	357
60-	4,6	27,7	33,0	31,6	3,0	100,0	1123
<i>Gazdasági aktivitás</i>							
Alkalmazott	0,8	10,4	17,7	59,1	12,0	100,0	1745
Vállalkozó	0,0	18,0	18,0	58,0	6,0	100,0	150
Ideiglenesen nem dolgozik	0,0	2,4	8,8	61,2	27,6	100,0	170
Munkanélküli	1,3	6,1	13,9	54,8	23,9	100,0	230
Nyugdíjas, dolgozik	9,3	29,3	24,0	32,0	5,3	100,0	75
Nyugdíjas, nem dolgozik	4,3	25,4	31,3	34,6	4,5	100,0	1340
Tanuló	3,7	11,9	13,8	64,2	6,4	100,0	109
Egyéb inaktív	0,4	9,0	13,9	52,5	24,2	100,0	244
<i>Nyugdíjas státus</i>							
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	5,5	30,2	35,9	26,4	1,9	100,0	886
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	0,7	14,6	13,9	61,3	9,5	100,0	137
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	5,6	29,2	34,2	24,2	6,8	100,0	161
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	0,0	13,6	18,2	60,6	7,6	100,0	66
Nyugdíjas, 55 év alatti	3,0	10,9	20,0	55,2	10,9	100,0	165
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	2,0	23,0	34,0	37,0	4,0	100,0	100
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	0,8	9,4	15,6	59,2	15,0	100,0	2548
Összesen	2,1	15,4	21,3	50,1	11,1	100,0	4071

23b. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásában az egy szobára jutó személyek számának megoszlása, 1998 (%)

	Egy szobára jutó személyek száma					Összesen	N
	<0,5	0,5-0,9	1	1,1-2	>2		
<i>Életkor</i>							
18-54	1,3	9,2	14,6	58,4	16,5	100,0	2309
55-59	2,6	26,9	31,9	34,4	4,3	100,0	319
60-	7,1	31,9	29,7	28,3	2,9	100,0	974
<i>Gazdasági aktivitás</i>							
Alkalmazott	1,5	9,2	15,3	60,7	13,3	100,0	1345
Vállalkozó	4,8	18,1	15,1	53,7	8,2	100,0	131
Ideiglenesen nem dolgozik	0,0	4,3	5,3	54,4	36,0	100,0	161
Munkanélküli	1,9	7,0	19,8	49,4	21,8	100,0	237
Nyugdíjas, dolgozik	3,7	39,2	22,2	35,0	0,0	100,0	58
Nyugdíjas, nem dolgozik	5,3	28,4	28,2	33,0	5,2	100,0	1363
Tanuló	1,0	10,3	11,3	62,8	14,6	100,0	114
Egyéb inaktív	0,5	9,5	19,1	51,1	19,9	100,0	188
<i>Nyugdíjas státus</i>							
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	8,5	37,3	30,8	21,9	1,6	100,0	767
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	0,0	7,6	19,2	59,3	13,9	100,0	100
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	2,1	33,6	35,2	25,2	3,9	100,0	192
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	0,0	16,7	19,2	50,9	13,2	100,0	24
Nyugdíjas, 55 év alatti	2,0	14,1	20,6	51,6	11,7	100,0	246
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	8,4	18,4	33,5	36,4	3,4	100,0	53
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	1,4	9,2	15,0	57,9	16,5	100,0	1942
Összesen	3,0	16,9	20,2	48,1	11,8	100,0	3602

24. táblázat
Az egyes településtípuson lakók lakása komfort-tényezőinek megoszlása, 1992-1998 (%)

	Község		Város		Megyeszékhely		Budapest		Összesen	
	1992	1998	1992	1998	1992	1998	1992	1998	1992	1998
Víz	74,6	82,1	90,1	93,9	94,0	96,0	94,3	99,9	85,3	90,5
Meleg víz	69,7	72,3	82,1	87,6	92,8	92,3	95,0	94,6	81,1	83,6
Csatorna	76,5	na.	88,8	na.	95,4	na.	99,6	na.	86,9	na.
Fürdőszoba	76,0	78,3	87,3	90,7	95,3	94,2	92,2	91,8	84,9	86,7
Angol WC	69,5	71,4	82,1	88,7	93,9	94,7	93,7	93,6	80,9	83,8
Fűtés	47,5	53,9	72,3	76,5	89,5	92,6	95,4	94,3	69,2	73,6
Telefon	7,2	58,4	21,7	68,7	31,9	75,8	53,4	81,4	23,2	68,1
Hiba	6,2	7,7	3,7	4,3	4,6	7,7	8,3	6,7	5,7	6,7

25. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának vezetékes vízzel való ellátottsága, 1992-1998 (%)

	Van vezetékes víz	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	87,4	92,0
55-59	85,9	91,7
60-	80,2	86,6
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	89,0	95,5
Vállalkozó	92,7	99,1
Ideiglenesen nem dolgozik	91,2	90,8
Munkanélküli	78,8	76,8
Nyugdíjas, dolgozik	96,1	98,2
Nyugdíjas, nem dolgozik	81,6	88,5
Tanuló	91,8	93,8
Egyéb inaktív	71,7	76,8
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	80,1	87,6
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	83,3	88,4
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	84,2	89,5
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	90,4	95,6
Nyugdíjas, 55 év alatti	88,0	88,5
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	77,2	61,0
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	87,4	92,1
<i>Összesen</i>	85,3	90,5

26. táblázat
 Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba
 tartozók lakásának állandó melegvízzel való ellátottsága, 1992-1998 (%)

	Van állandó melegvíz	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	85,5	87,3
55-59	81,7	84,4
60-	70,8	74,6
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	89,2	92,0
Vállalkozó	91,3	97,6
Ideiglenesen nem dolgozik	85,4	85,8
Munkanélküli	71,0	69,9
Nyugdíjas, dolgozik	97,4	98,2
Nyugdíjas, nem dolgozik	72,0	77,1
Tanuló	93,6	90,7
Egyéb inaktív	64,0	68,5
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	69,6	74,3
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	80,4	82,2
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	76,4	81,1
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	86,4	86,8
Nyugdíjas, 55 év alatti	79,6	79,5
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	68,3	52,5
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	86,0	87,9
<i>Összesen</i>	<i>81,1</i>	<i>83,6</i>

27. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának csatornával való ellátottsága, 1992-1998 (%)

	Van csatorna	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	89,6	na.
55-59	88,9	na.
60-	79,9	na.
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	93,0	na.
Vállalkozó	94,7	na.
Ideiglenesen nem dolgozik	88,9	na.
Munkanélküli	77,9	na.
Nyugdíjas, dolgozik	98,7	na.
Nyugdíjas, nem dolgozik	81,0	na.
Tanuló	97,3	na.
Egyéb inaktív	70,0	na.
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	79,3	na.
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	85,5	na.
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	86,1	na.
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	92,4	na.
Nyugdíjas, 55 év alatti	85,0	na.
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	77,2	na.
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	90,0	na.
<i>Összesen</i>	<i>86,9</i>	<i>na.</i>

28. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának fürdőszobával való ellátottsága, 1992-1998 (%)

	Van fürdőszoba	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	87,8	89,2
55-59	85,6	87,7
60-	77,8	80,4
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	91,3	93,2
Vállalkozó	94,0	98,5
Ideiglenesen nem dolgozik	87,1	87,9
Munkanélküli	75,3	72,7
Nyugdíjas, dolgozik	94,7	98,2
Nyugdíjas, nem dolgozik	78,7	82,5
Tanuló	95,5	91,8
Egyéb inaktív	67,6	71,9
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	76,5	81,1
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	86,2	82,3
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	81,8	84,8
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	90,9	92,4
Nyugdíjas, 55 év alatti	83,3	84,2
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	77,2	56,4
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	88,2	89,3
<i>Összesen</i>	84,9	86,7

29. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának vízőblítései WC-vel való ellátottsága, 1992-1998 (%)

	Van WC	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	85,3	86,7
55-59	79,5	83,4
60-	71,2	77,2
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	89,0	91,1
Vállalkozó	92,7	94,9
Ideiglenesen nem dolgozik	82,5	84,8
Munkanélküli	69,7	69,4
Nyugdíjas, dolgozik	96,1	96,2
Nyugdíjas, nem dolgozik	72,2	79,1
Tanuló	95,5	89,7
Egyéb inaktív	63,2	68,7
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	70,1	77,8
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	79,0	81,3
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	77,6	79,5
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	84,8	88,0
Nyugdíjas, 55 év alatti	78,4	80,1
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	70,3	49,6
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	85,5	86,7
<i>Összesen</i>	80,9	83,8

30. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának modern fűtéssel való ellátottsága, 1992-1998 (%)

	Van modern fűtés	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	74,6	76,0
55-59	67,9	70,6
60-	57,0	68,9
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	78,9	79,7
Vállalkozó	86,0	91,0
Ideiglenesen nem dolgozik	72,5	74,8
Munkanélküli	51,9	54,5
Nyugdíjas, dolgozik	88,2	94,7
Nyugdíjas, nem dolgozik	57,9	69,5
Tanuló	89,1	80,1
Egyéb inaktív	51,0	60,2
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	55,8	69,4
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	65,9	68,2
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	63,6	67,9
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	71,2	69,9
Nyugdíjas, 55 év alatti	65,3	71,3
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	55,4	47,9
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	75,1	75,1
<i>Összesen</i>	69,2	73,6

31. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásának telefonnal való ellátottsága, 1992-1998 (%)

	Van telefon	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	22,3	72,6
55-59	23,3	66,1
60-	25,3	58,1
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	24,7	77,8
Vállalkozó	30,7	93,7
Ideiglenesen nem dolgozik	17,0	66,4
Munkanélküli	13,9	49,8
Nyugdíjas, dolgozik	53,9	88,0
Nyugdíjas, nem dolgozik	21,9	58,7
Tanuló	39,1	84,4
Egyéb inaktív	12,1	57,7
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	24,9	56,7
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	26,1	68,4
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	24,8	61,4
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	21,2	78,7
Nyugdíjas, 55 év alatti	14,4	58,0
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	27,7	46,2
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	22,9	73,7
<i>Összesen</i>	23,2	68,1

32. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba tartozók lakásában a lakás használatát nehezítő hiba előfordulása, 1992-1998 (%)

	Van hiba	
	1992	1998
<i>Életkor</i>		
18-54	5,8	6,5
55-59	6,1	4,7
60-	5,1	7,7
<i>Gazdasági aktivitás</i>		
Alkalmazott	4,8	4,7
Vállalkozó	3,3	2,8
Ideiglenesen nem dolgozik	5,3	9,7
Munkanélküli	13,0	12,1
Nyugdíjas, dolgozik	6,6	2,9
Nyugdíjas, nem dolgozik	5,3	7,5
Tanuló	4,5	5,2
Egyéb inaktív	8,5	9,5
<i>Nyugdíjas státus</i>		
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	6,0	8,0
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	1,4	7,1
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	7,3	6,7
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	6,1	0,0
Nyugdíjas, 55 év alatti	3,6	6,9
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	3,0	13,6
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	5,9	6,0
<i>Összesen</i>	5,7	6,7

33a. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba
tartozók lakása komfortosságának mértéke, 1992 (%)

	Komfort-tényezők előfordulása				Összesen	N
	0-1	2-5	6-7	8		
<i>Életkor</i>						
18-54	8,8	8,6	62,3	20,3	100,0	2605
55-59	10,5	10,0	59,3	20,2	100,0	361
60-	15,1	17,7	46,1	21,2	100,0	1129
<i>Gazdasági aktivitás</i>						
Alkalmazott	5,9	7,5	64,4	22,3	100,0	1752
Vállalkozó	4,0	3,3	62,7	30,0	100,0	150
Ideiglenesen nem dolgozik	8,2	11,7	64,9	15,2	100,0	171
Munkanélküli	20,8	15,2	51,5	12,6	100,0	231
Nyugdíjas, dolgozik	2,6	2,6	44,7	50,0	100,0	76
Nyugdíjas, nem dolgozik	14,4	16,8	50,4	18,4	100,0	1350
Tanuló	2,7	2,7	58,2	36,4	100,0	110
Egyéb inaktív	25,9	15,4	49,4	9,3	100,0	247
<i>Nyugdíjas státus</i>						
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	15,3	18,8	45,4	20,6	100,0	890
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	12,3	11,6	51,4	24,6	100,0	138
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	12,7	10,3	56,4	20,6	100,0	165
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	7,6	7,6	65,2	19,7	100,0	66
Nyugdíjas, 55 év alatti	10,2	14,4	62,3	13,2	100,0	167
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	16,8	16,8	44,6	21,8	100,0	101
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	8,6	8,4	62,2	20,7	100,0	2560
<i>Összesen</i>	<i>10,7</i>	<i>11,3</i>	<i>57,5</i>	<i>20,5</i>	<i>100,0</i>	<i>4095</i>

33b. táblázat
Az egyes életkori kohorszba, gazdasági státusba, illetve nyugdíjas státusba
tartozók lakása komfortosságának mértéke, 1998 (%)

	Komfort-tényezők előfordulása				Összesen	N
	0-1	2-5	6	7		
<i>Életkor</i>						
18-54	6,6	14,8	18,8	59,8	100,0	2310
55-59	6,9	18,1	23,7	51,3	100,0	320
60-	10,4	24,8	21,3	43,5	100,0	974
<i>Gazdasági aktivitás</i>						
Alkalmazott	3,4	12,7	19,6	64,4	100,0	1346
Vállalkozó	1,3	3,8	12,0	82,9	100,0	131
Ideiglenesen nem dolgozik	9,2	13,4	23,4	54,0	100,0	161
Munkanélküli	19,4	24,4	21,6	34,6	100,0	237
Nyugdíjas, dolgozik	1,8	0,0	18,5	79,7	100,0	58
Nyugdíjas, nem dolgozik	9,1	24,6	21,1	45,2	100,0	1364
Tanuló	4,1	11,5	11,4	73,0	100,0	114
Egyéb inaktív	18,9	19,9	19,9	41,3	100,0	188
<i>Nyugdíjas státus</i>						
Nyugdíjas, 59 év feletti, nyugdíjas háztartás	9,9	25,4	21,8	43,0	100,0	767
Nyugdíjas, 59 év feletti, nem nyugdíjas háztartás	8,0	23,8	21,0	47,2	100,0	100
Nyugdíjas, 55-59 éves, nyugdíjas háztartás	8,7	22,0	22,0	47,4	100,0	192
Nyugdíjas, 55-59 éves, nem nyugdíjas háztartás	4,4	21,3	8,8	65,5	100,0	24
Nyugdíjas, 55 év alatti	9,1	22,8	19,8	48,4	100,0	246
Nem nyugdíjas, 59 év feletti	28,8	26,7	18,6	25,9	100,0	53
Nem nyugdíjas, 60 év alatti	6,6	14,2	19,2	60,0	100,0	1942
<i>Összesen</i>	<i>7,6</i>	<i>17,8</i>	<i>19,9</i>	<i>54,7</i>	<i>100,0</i>	<i>3604</i>

Abstract

This study deals with labour market and income characteristics of elderly in Hungary and describes their housing conditions as well. The investigated period covers 1992 and 1998. The study is based on the first wave of the Hungarian Household Panel Survey for the earlier and Household Monitor Survey for the latter year.

Share of elderly (aged 60+) was only 14 per cent in 1960, while it is 20 per cent in our sample in 1998. Not only the population is ageing, but as a result of that, household composition is also shifted towards elderly families: in 1998 28 per cent of the households contain only aged individuals. Moreover, the ratio of pensioners in the population increased more rapidly than the ratio of elderly, due to the intensive movement of early retirement in Hungary. Parallel to this process the ratio of employed over 60 decreased significantly.

In the second section of the study income structure and distribution were analysed in two distinguished groups, among active age (16-59 years) population and elderly (aged over 60). The main characteristic of the income composition is the high share of transfer income of elderly, this source can put at four-fifths of their total income. The proportion of old-age pension in their total income is 65 per cent, while other type of pensions add up to 13 per cent. In the middle income strata the share of the old-age pension is even higher, 76-79 per cent.

Regarding inequality, the main point is that the income dispersion among elderly is far less than that of active age: for example, ratio of ninth to second decile is 2.4 for elderly, while 3.6 for active age. Income level, measured by equivalent disposable income, is 10 per cent higher for active age than elderly. Decomposition of an inequality index shows that almost all of the inequality can be explained by within-inequality while the role of between-inequality is marginal.

Poverty among elderly is far less frequent phenomenon than in the total population. Using half of the mean income as poverty threshold, the poverty rate for the whole population is 8 per cent, and only 3 per cent for the elderly.

These factors are reflected in the qualitative and quantitative characteristics of housing. Elderly have more space for living but the degree of comfort of their dwellings is below average, although during the investigated period it developed faster compared to other groups of the society.

A TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok eddig megjelent számai

1. Michael F. Förster–Tóth István György: Szegénység és egyenlőtlenségek Magyarországon és a többi visegrádi országban (1997. november)
2. Tóth István János: Az adófizetők jövedelemszerkezete és adótehermegoszlása 1996-ban (1997. december)
3. Gál Róbert Iván: Az önkéntes nyugdíjpénztárak piaca (1998. január)
4. Medgyesi Márton–Róbert Péter: A munka-attitűdök időbeli változása 1989-1997 között (1998. február)
5. Szivós Péter–Tóth István György: A jóléti támogatások és a szegénység Magyarországon, 1992-1997 (1998. március)
6. Mészáros József–Szakadát István: Parlamenti képviselői helyek megoszlásának becslése közvéleménykutatási adatok alapján (1998. április)
7. Sik Endre–Tóth István János: A rejtett gazdaság néhány eleme a mai Magyarországon (1998. május)
8. Róbert Péter–Nagy Ildikó: Újraelosztó állam vagy öngondoskodó polgár? (1998. június)
9. Lehmann Hedvig–Polonyi Gábor: Kórkörkép: látens és diagnosztizált betegségek (1998. július)
10. Szivós Péter–Rudas Tamás–Tóth István György: TÁRSZIM97 mikro-szimulációs modell az adók és támogatások hatásvizsgálatára (1998. augusztus)
11. Sik Endre: Külföldiek Magyarországon és a velük kapcsolatos nézetek a helyi önkormányzatokban (1999. május)
12. Tóth Olga: Erőszak a családban (1999. június)